

Stowarzyszenie
Wschodnioeuropejskie Centrum Demokratyczne

Raport z działalności w 2006 roku

Warszawa, marzec 2007

Wstęp

Stowarzyszenie **Wschodnioeuropejskie Centrum Demokratyczne** wspiera środowiska obywatelskie w krajach post-sowieckich we wprowadzaniu demokratycznych zmian, w szczególności poprzez wspieranie lokalnych inicjatyw społecznych oraz niezależnych mediów.

Stowarzyszenie, niezależna organizacja pozarządowa, prowadzi działalność typu non-profit od 2001 roku, od 2004 roku jako organizacja pożytku publicznego. Swoją uwagę skupia na sytuacji społecznej krajów post-komunistycznych i do tych społeczeństw kieruje swoje programy, realizowane na poziomie lokalnym, adresowane w szczególności do starannie wyselekcjonowanych środowisk i grup. Dzięki szczegółowej wiedzy o mechanizmach działania i problemach tych grup Stowarzyszenie umiejętnie dostosowuje realizowane programy do warunków lokalnych i potrzeb miejscowych partnerów.

Niewątpliwie rok 2006 można uznać za „krok milowy” w realizacji długoterminowej strategii Stowarzyszenia. Stowarzyszenie znacznie rozszerzyło swój geograficzny obszar działań, zgodnie z wypracowaną w 2001 roku strategią. Obecnie projekty Stowarzyszenia prowadzone są nie tylko w Białorusi, Ukrainie i Azji Centralnej, ale również w południowej Rosji oraz w Mołdowie. Został rozbudowany merytoryczny zespół koordynatorów Stowarzyszenia. Jednocześnie bardzo poważnie została poszerzona lista partnerów zagranicznych.

Tematyka prowadzonych programów, wypracowana w 2005 roku, nie uległa zmianie. Jednakże została poważnie poszerzona baza ekspercka, zarówno o ekspertów polskich jak i białoruskich i ukraińskich w dziedzinie wydawnictwa prasowego, mieszkalnictwa i samorządu terytorialnego. Stowarzyszenie po raz pierwszy uzyskało możliwość opracowywania i wydawania publikacji w tych dziedzinach. Został rozszerzony zespół trenerów prasowych współpracujących ze Stowarzyszeniem. Oznacza to możliwość zarówno wypracowania nowych metodyk nauczania jak i prowadzenie indywidualnych konsultacji dla gazet.

Ważne wydarzenia na Białorusi spowodowały, że aktywność wokół promowania tego kraju, solidarności z represjonowanymi a wreszcie promocja białoruskiej kultury zajęły szczególne miejsce w tegorocznej działalności. Pomyślna atmosfera i wzrost zainteresowania polskiej opinii społecznej Białorusią spowodowały jednak, że Stowarzyszenie może ograniczyć promocję tego tematu, jednocześnie rozszerzając swoje oddziaływanie poprzez nowoutworzone środowiska zainteresowane wsparciem Białorusi. Ważnym elementem odbiegającym nieco od standardowych działań Stowarzyszenia stał się Fundusz Wsparcia Represjonowanych „Wolna Białoruś”. Jednakże jego powstanie uznaliśmy za ważny element solidarności z Białorusią potrzebnej w trudnym momencie wydarzeń politycznych w tym kraju.

Stowarzyszenie wzmocniło również swój pion administracyjny poprzez zatrudnienie nowych pracowników. Pozwala to wypracować nowy podział zadań i usprawnić procedury wewnętrzne, dając możliwości administrowania dużymi projektami.

Sytuację finansową znacznie poprawiło wprowadzenie dużego programu grantodawczego polskiego przez MSZ - „Polska Pomoc”. Umożliwiło to po raz pierwszy w historii organizacji wykorzystać w pełni potencjał wypracowany w Stowarzyszeniu, co w konsekwencji pozwoliło zauważyć zarówno silne strony jak i ograniczenia organizacji. Jednocześnie udało się poważnie zróżnicować przychody organizacji, co dało większą swobodę w tworzeniu programów.

Programy realizowane w 2006 roku

Stowarzyszenie prowadziło następujące programy:

- I. Program medialny - kontynuacja wsparcia niezależnej prasy lokalnej w Białorusi i w Ukrainie oraz Azji Centralnej, rozpoczęcie działań w Mołdowie;
- II. Program wsparcia rozwoju społeczeństwa obywatelskiego – aktywizacja grup społecznych, poszerzona o problematykę rozwoju lokalnego i regionalnego – kontynuowany w Białorusi i Ukrainie, w tym roku multiplikowany do Rosji;
- III. Wsparcie idei samorządności – poszerzenie programu rozwoju samorządu mieszkaniowego w Białorusi oraz cykliczny program promocji reformy administracji terytorialnej w regionach Ukrainy;
- IV. Działania na rzecz solidarności z Białorusią – cykl przedsięwzięć wspierających prodemokratyczne dążenia obywateli Białorusi w związku z wyborami prezydenckimi w tym kraju.

I. Program medialny

Wolność słowa, z której wynika idea niezależności prasy i etyka dziennikarska są wartościami najwyższymi, którymi kierujemy się przy doborze partnerów medialnych i kształtowaniu programów. Wartości te skłaniają wielu dziennikarzy i wydawców w krajach objętych naszą działalnością do tworzenia prasy podziemnej, która w trudnych warunkach politycznych jest często jedynym źródłem niezależnej od władz alternatywnej informacji.

U podstaw realizacji programu medialnego leży przekonanie o postrzeganiu prasy lokalnej jako jednego z istotnych narzędzi budowania społeczeństwa obywatelskiego na poziomie lokalnym. Gazeta to zarówno płaszczyzna integracji lokalnych inicjatyw, jak również instrument wpływu na władze lokalne. Stąd w projektach prasowych Stowarzyszenie zwraca uwagę na treść gazety tj. zawartość dotyczącą polityki, ekonomii i spraw społecznych danego regionu. Duży nacisk Stowarzyszenie kładzie również na lokalność gazety tj. na to aby informacja w niej zawarta dotyczyła miejscowego czytelnika, tematów dla niego aktualnych i bliskich, a nie wydarzeń poziomu ogólnokrajowego.

Niezależność gazety opiera się przede wszystkim na jej ekonomicznej samowystarczalności. Dlatego ważny dla Stowarzyszenia jest fakt dążenia wydawców do realizacji interesów ekonomicznych gazety, bez uzależniania się od władzy, partii politycznej czy sfery biznesu. Gazeta niezależna musi opierać swoje funkcjonowanie o dochody własne, pochodzące ze sprzedaży gazety i reklamy. Wszelkie inne dochody uzależniają ją albo od tendencji politycznych albo od interesów finansowych.

W oparciu o powyższe założenia, w 2006 roku Stowarzyszenie kontynuowało działania na rzecz wsparcia i rozwoju prasy niezależnej w Białorusi, Ukrainie oraz wydawców z regionu Azji Centralnej, a także w Mołdowie.

Wsparcie niezależnej prasy w regionach Białorusi

Masowe w 2005 roku zamykanie oficjalnych gazet niezależnych osiągnęło swój kulminacyjny punkt w okresie przedwyborczym w lutym 2006 roku. Praktycznie wsparcie gazet oficjalnych w regionach stało się niemal bezcelowe. Dziennikarze i wydawcy wielu gazet spotkali się z aresztami i karami pieniężnymi.

Reakcją na represje wobec oficjalnie działających gazet niezależnych jest powstanie rynku podziemnej prasy. Obecnie ukazuje się nieregularnie około stu tytułów podziemnych. Gazety drukowane są w podziemnych drukarniach. W regionach rozstawionych jest ok. 20 podziemnych drukarni.

Po wyborach marcowych powstała Gazeta Svaboda na bazie wcześniej wydawanej gazet Tut i Tyepier. Gazeta ta jest świeżym i przyciągającym uwagę czytelników produktem. Jest gazetą ogólnokrajową. Nakład jej wynosi 36 tys egzemplarzy i rozprowadzana jest we wszystkich regionach Białorusi.

Wybory lokalne, które odbyły się w styczniu 2007 roku, były kolejną konfrontacją między władzą a opozycją. Były też ważną okazją do kampanii informacyjnej skierowanej do społeczeństwa. Dlatego też projekt białoruski 2006 roku miał na celu zwiększenie dostępu obywateli do niezależnej informacji.

Celami bezpośrednimi realizowanych działań było:

- wzmocnienie zaplecza technicznego ruchu wydawniczego w regionach Białorusi przed wyborami lokalnymi,
- wsparcie gazety Svaboda i stworzenie dostępu do lokalnej informacji poprzez stworzenie 5 regionalnych punktów korespondencyjnych dla gazety Svaboda i poszerzenie sieci kolportażu podziemnego (wykształcenie kolporterów),
- wsparcie niezależnych małych gazet lokalnych poprzez zaopatrzenie w papier i materiały drukarskie 20 regionalnych centrów drukarskich, podwyższenie jakości szaty graficznej gazet niezależnych (wykształcenie składaczy gazetowych z małych gazet lokalnych) i podwyższenie jakości informacji (wykształcenie dziennikarzy na specjalnych kursach z dziennikarstwa).

W ramach projektu przeprowadzono:

a) Seminaria (szkolenia dla dziennikarzy, kolporterów i składaczy gazety)

Wszystkie seminaria zorganizowane zostały poza Białorusią ze względu na bezpieczeństwo uczestników.

- zostało wyszkolonych 38 dziennikarzy i wydawców z małych gazet podziemnych ze wszystkich 6 regionów Białorusi,
- kolejnych 22 osób przeszło kursy składania gazety i szaty graficznej,
- wyszkolonych zostało 27 kolporterów małych gazet i sieci gazety Svaboda;

b) Zakup papieru i materiałów drukarskich

Zostało zakupionych 9450 ryz papieru offsetowego A3. Papier został dostarczony do 6 miast obwodowych: Mińska, Brześcia, Grodna, Homla, Mohylewa i Witebska i rozprowadzony do 20 niezależnych drukarni. Zaopatrzenie w papier dało możliwość regularnego wydawania ponad 70 gazet w skali całego kraju. Pozwoliło również na wsparcie kilkudziesięciu lokalnych kampanii wyborczych kandydatów niezależnych.

c) Wsparcie Gazety Svaboda

W pięciu miastach: Grodnie, Homlu, Mohyłowiu, Mńsku i Vitebsku zostały uruchomione punkty korespondencyjne dla gazety Svaboda. Korespondenci wydają wkładki regionalne. W listopadzie 2006 rozpoczęto druk i dystrybucję gazety w Mińsku w nakładzie 5 tysięcy.

d) Konkurs małych grantów

Zostało przyznanych 22 granty na łączną sumę 42.080 USD. Nazw grantobiorców nie publikujemy ze względu na ich bezpieczeństwo.

Największym osiągnięciem jest powstanie gazety w obwodzie brzeskim, która zaczęła zbierać fakty o korupcji, naruszeniach prawodawstwa, a także innych kompromitujących informacji dotyczących lokalnych i centralnych urzędników. Poprawił się również poziom dziennikarski gazet o charakterze lokalnym.

W projekcie wzięły udział gazety różnego charakteru - wsparte zostały m.in. gazety związków zawodowych, związków przedsiębiorców, jak również młodzieżowe.

Wiele gazet lokalnych odegrało znaczącą rolę w lokalnych kampaniach wyborczych, wspierając lokalnych kandydatów demokratycznych na wyborach. Większość z tych gazet jest związana z członkami Zgromadzenia Demokratycznych Radnych i Ruchem Za Svabodu.

Dodatkowym efektem przy realizacji projektu jest powstanie sieci gazet lokalnych nowej organizacji BelARDA. Jedenaście gazet uzgodniło wydanie w jednakowym formacie i

zbliżonej szacie graficznej. Biuletyny te, będąc z jednej strony lokalnym produktem, z drugiej zaś mając ogólnokrajowy dodatek informacyjny mogą się stać ważną alternatywą dla gazety Svaboda.

Projekt wsparcia prasy podziemnej będzie kontynuowany w 2007 roku. Stowarzyszenie planuje inwestycje w drukarnie niezależne. Jednocześnie kontynuowany będzie zakup papieru dla drukarni oraz bezpośrednio wsparcie grantowe dla wybranych 25 gazetek lokalnych, jako najbardziej celowe wsparcie niezależnego ruchu prasowego.

Wsparcie prywatnej regionalnej prasy informacyjnej we Wschodniej Ukrainie

Media na Ukrainie stanowiące efektywny instrument kształtowania opinii publicznej są kontrolowane przez oligarchów. Małe gazety prywatne nie posiadają na tyle bezpiecznych podstaw finansowych, aby nie ulec politycznym wpływom i naciskom.

Nowo wybrane władze w 2004 roku przyszły pod hasłami m.in. reformy w sferze mediów, niestety nie rozpoczęły one oczekiwanej prywatyzacji prasy państwowej (*rozderzhavlenye pressy*). Lokalne gazety państwowe zwane *rejonkami* zajmują miejsce na rynku, nie pozwalając rozwijać się prasie prywatnej – funkcjonujące wyłącznie dzięki dotacjom państwowym gazety. Pozostają więc nadal wprost narzędziem propagandy państwowej. Jednocześnie od 2005 roku na rynek ukraińskich mediów zaczęli wchodzić inwestorzy zachodni. Dla prywatnych wydawców jest to poważne wyzwanie.

Prasę ukraińską dzieli się na trzy kategorie: gazety krajowe, regionalne (obwodowe) oraz lokalne (rejonowe, miejskie). Gazety regionalne stworzyły już dosyć stabilne przedsiębiorstwa w wyniku rozwoju biznesu wydawnictw i redakcji. W 2005 roku utworzyły one Stowarzyszenie Niezależni Wydawcy Regionalni Ukrainy. Równocześnie obserwować można olbrzymią różnicę w rozwoju gazet w zachodniej i wschodniej Ukrainy. Gazety w części zachodniej posiadają o wiele lepiej rozwiniętą strukturę sprzedaży i reklamy.

Kolejno realizowane działania Stowarzyszenia w Ukrainie ujawniły istnienie ok. 40 gazet, które potrzebują zarówno inwestycji w infrastrukturę jak i profesjonalizacji zarządzania, w tym w szczególności podnoszenia kwalifikacji zespołu redakcyjnego. Stowarzyszenie zaprosiło do współpracy właśnie tych wydawców: z Ługańska, Krematorska, Zaporozża, Doniecka, Dniepropietrowska, Chersona, Nikołajewa, Symferopola, Charkowa i kilkunastu mniejszych miejscowości ze wschodnich obwodów.

Zgodnie z powyższym celem projektu było wsparcie transformacji gospodarki i społeczności lokalnej poprzez rozwój prywatnej prasy regionalnej jako małych i średnich przedsiębiorstw i tworzenie świadomości i kultury korporacyjnej wśród wydawców prasowych w regionach Ukrainy. W trakcie realizacji wykształceni zostali pracownicy 30 gazet regionalnych z 15 regionów wschodniej Ukrainy.

Przeprowadzono 6 seminariów dla kolporterów, agentów reklamowych oraz składaczy (po 2 w Kijowie, Melitopolu i Charkowie). Staże dla gazet ukraińskich w Polsce odbyły się w kilku polskich gazetach lokalnych takich jak Przełom – Trzebinia, Gazeta Jarocińska – Jarocin, Tygodnik Regionalny „Kontakty” – Łomża, Nowy Łowiczanie, Nowiny Jeleniogórskie i Kronika Tygodnia – Zamość.

W celu szerszej wymiany doświadczeń i informacji o rynku prasy w Polsce i Ukrainie odbyła się konferencja w Kijowie w dniach 1-3.12.2006 „Koncentracja kapitału w prasie lokalnej i regionalnej – szansa czy zagrożenie dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Polskie i ukraińskie doświadczenia”. Konferencja jednak ze względu na niekorzystny dobór terminu nie do końca spełniła swoje zadania.

W ramach projektu odbyło się pięć sesji rozpoczynających regularną szkołę Dziennikarstwa dla pracowników gazet - członków Stowarzyszenia „Niezależni Wydawcy Regionalni Ukrainy”. Odbyły się pierwsze kursy z warsztatu dziennikarskiego, reklamy i kolportażu. Szkoła jest długookresowym projektem prowadzonym przez partnera.

W ramach projektu przeprowadzony został konkurs grantowy wraz z konkursem na sprzęt dla gazet prywatnych z wschodniej Ukrainy. Wyniki konkursu zostały ogłoszone 10.08. 2006 roku. Gazety Asocjacji otrzymały łącznie granty i sprzęt na sumę 42.000 USD. Pozostałe gazety - małe granty w granicach 2.000 – 5.000 USD na łączną sumę 36.000 USD.

Pomimo bardzo ograniczonego okresu realizacji programu osiągnięto zachęcające rezultaty:

- Zmiany w systemie pracy redakcji:
Trzy gazety opracowały i wdrożyły nowy system sprzedaży swoich gazet w okolicznych wsiach lub rejonach. Gazeta *Telegazeta* w Stachanowie wypracowała szatę graficzną nowego wydania, gazeta *Megapolis* w Charkowie uzyskała najciekawszą szatę graficzną wśród gazet wydawanych w Charkowa. Trzy gazety utworzyły od zera oddziały reklamowe. Kilka gazet postanowiło wypracować programy rozwoju (*Gorod A* w Ochtyrce, *Vryemya Donbasa* w Ługańsku, *100yj Okrug* w Kirowogradzie, *Nasz Gorod* w Kupiańsku, *Telegazeta* w Stachanowie, *TV Plus* w Sławiansku dla wydania w Doniecku);
- Poprawa jakości pracy redakcji:
Szesnaście redakcji otrzymało sprzęt komputerowy, który wzbogacił ich zaplecze techniczne. Wiele z nich otworzyło dzięki sprzętowi nowe działy lub wręcz utworzyło nowe redakcje lokalne lub punkty korespondencyjne w innych regionach. Trzydzieści redakcji otrzymało możliwość podwyższenia kwalifikacji ich pracowników przede wszystkim z działów reklamowych i kolportażu. SeminaRIA z tych dziedzin spotkały się z największym zainteresowaniem. Część gazet uczestniczyło również w kursach dotyczących szaty graficznej gazet.
- Można zaobserwować wzrost poczucia interesów korporacyjnych wśród wydawców i pracowników wydawnictw regionalnych, szczególnie wśród gazet-członków Stowarzyszenia Niezależnych Wydawców Prasy Regionalnej.
W czasie organizacji projektu gazety rozpoczęły współpracę w dziedzinie:
 - a) wzajemnych staży pracowników poszczególnych gazet w innych gazetach - członkach Stowarzyszenia. Staże te będą kontynuowane w 2007 roku.
 - b) wymianie reklamy i reklamodawców zainteresowanych reklamą w innym regionie. Przy Stowarzyszeniu powstała agencja wymiany reklamy i reklamodawców.
 - c) Każdy członek Stowarzyszenia otrzymuje co tydzień inne gazety wydawnictw-członków.
 - d) Została zapoczątkowana wymiana artykułów między gazetami.

Przygotowywany jest dalszy program wsparcia gazet lokalnych w Ukrainie. Kolejne działania będą skierowane do prywatnych gazet rejonowych, które wymagają w największym stopniu zarówno wsparcia finansowego jak i konsultacji ekspertów. Jednocześnie planowana jest pomoc przy organizacji szkoły dziennikarstwa przy Stowarzyszeniu Niezależnych Wydawców Prasy Regionalnej w Ukrainie.

Wsparcie niezależnej prasy lokalnej w Azji Centralnej (Dolina Fergańska i Obwód Talaski)

Prasa środkowoazjatycka, szczególnie prywatne gazety oraz gazety lokalne są słabe i wymagają wsparcia profesjonalnego. Dziennikarze mają trudności z dostępem do informacji, spotykają się z odmową przyznania licencji na działalność lub akredytacji. W ostatnich dwóch latach w Tadżykistanie i Kirgistanie miało miejsce szereg procesów politycznych, które wywarły wpływ również na sytuację mediów.

Od rozpoczęcia pracy w Azji Centralnej w 2004 roku Stowarzyszenie jest obecne w Dolinie Fergańskiej, miejscu uważanym za serce regionu ze względu na duże zaludnienie, różnorodność etniczną i aktywność ludzi zamieszkujących na tym terytorium. Równie długo programy Stowarzyszenia obejmują pomoc Obwód Talaski w północno-zachodniej części Kirgistanu, oddzielonej od centrum kraju wysokimi górami. Z racji swego położenia Talas zawsze był prowincją, z opóźnieniem docierają tam nowinki techniczne oraz nowe rozwiązania.

Dzięki doświadczeniu dwóch ostatnich lat pracy Stowarzyszenia w Kirgistanie i Tadżykistanie, można stwierdzić, iż sytuacja i potrzeby prasy lokalnej w obu krajach są podobne. Ukazuje się bardzo mało niezależnych gazet, większość z nich jest zależna od

administracji. Odczuwalne są dotkliwe problemy techniczne, brak nowoczesnego sprzętu – zarówno w redakcjach, jak i w drukarniach. Ze względu na trudności finansowe oraz techniczne, a także słabo rozwinięty system kolportażu zmniejsza się nakład i częstotliwość ukazywania się miejscowej prasy.

Redaktorzy i dziennikarze prasy lokalnej Tadżykistanu i Kirgistanu nie mają możliwości poprawić przestarzałą, nieatrakcyjną szatą graficzną. Redakcje nie dysponują odpowiednim sprzętem i oprogramowaniem do nowoczesnego składu gazet. Brakuje również osób, które potrafiłyby taki sprzęt obsługiwać. Gazety są składane metodami sprzed kilkudziesięciu lat i są przez to mało atrakcyjne zarówno dla czytelników, jak i dla reklamodawców. Czytelnicy zamiast gazet społeczno-politycznych, poruszających tematy istotne dla społeczności lokalnych, wybierają w konsekwencji kolorowe - rosyjskie lub tureckie - czasopisma o tematyce rozrywkowej. Nakład prasy miejscowej spada, w związku z tym nie rozwija się rynek reklamy prasowej.

Uczestnicy zrealizowanych działań dzielą się na dwie kategorie:

a) Beneficjenci docelowi:

redakcje prasy lokalnej z Obwodu Oszkiego, Dżalalabadzkiego, Batkeńskiego i Talaskiego w Kirgistanie oraz Obwodu Sogdyjskiego w Tadżykistanie (*Paiomi Pulodon, Subhi Iram, Varorud, Sugd, Lochin, Tong, Nasimi Isfara, Tirozi Charon, Szuhrati Asht, Hakikati Leninabad, Nilufar, Ruhavzo, Szach Info, Nurafshon, Leninabadzkaya Pravda, Dzhahalabad Tongi, Kamerton, Echo Osha, Itogi nedeli, Osh zhanyrgy, Ahborot, Vasha Lubimaya Gazeta, Alay tany, Uzgennoma, Wieczernij Osh, Siyosat, Ata Zhurt, Kamolot, Diydor, Manas Ordo, Żany Bakyt, Talas Turmushu, Talskij Vestnik, El unu, Bilim Bayany*);

b) Beneficjenci pośredni:

regionalne ośrodki wsparcia mediów (*Narodowe Stowarzyszenie Niezależnych Mediów Tadżykistanu - NANSMIT, Oszkie Regionalne Centrum Środków Masowego Przekazu - Osh Media Resource Center, Fundacja Społeczna „Centrum Kształcenia i Pomocy Prawnej Środkom Masowego Przekazu” w Talasie*).

Zrealizowano następujące przedsięwzięcia:

a) Cykl szkoleń „Jak szata graficzna gazety wpływa na jej sprzedaż” w Oszu i Chodźencie - luty/marzec 2006

Warsztat był przeznaczony dla redaktorów naczelnych gazet lokalnych, składaczy, sekretarzy redakcji oraz osób odpowiedzialnych w gazecie za szatę graficzną. Celem warsztatu było zapoznanie uczestników z podstawowymi zasadami tworzenia szaty graficznej gazety i makietowania, jak duży wpływ na sprzedaż gazety ma szata graficzna oraz pracy ze stałymi makietami modułowymi. Nauczyli się prawidłowo makietować strony. Wykorzystano aktualne i archiwalne egzemplarze oraz makiety polskich gazet, w których pracują trenerzy: „To i owo”, „Tygodnika Podhalański”, „Wiadomości Oławskie”;

Łącznie 37 grafików i redaktorów zyskało wiedzę i umiejętności dotyczące wpływu szaty graficznej na sprzedaż gazety;

b) Cykl szkoleń „Szata graficzna gazety lokalnej. Skład gazety w programie Quark” w Chodźencie, Talasie i Oszu - październik/listopad 2006

W każdym z trzech szkoleń wzięło udział sześć redakcji gazet lokalnych i regionalnych. 35 pracowników z 22 redakcji zdobyło umiejętności składu gazety w programie Quark XPress;

c) Wizyta studyjna 8 redaktorów naczelnych i grafików z kirgiskich oraz tadżyckich gazet lokalnych w Polsce - grudzień 2006

Stażyści spędzili w Polsce 10 dni. Zapoznali się w tym czasie z rynkiem polskiej prasy lokalnej oraz programami graficznymi, w których pracują polscy składacze. Pierwsze dni pobytu grupa spędziła wspólnie na Kaszubach, gdzie przy współpracy Kaszubskiego Uniwersytetu Ludowego zorganizowane zostały spotkania m.in. w

redakcji „Expressu Kaszubskiego”, „Dziennika Bałtyckiego”, wizyta w drukarni „Kuriera Bytowskiego”, spotkanie z Dusanem Paździerskim, twórcą i administratorem portalu internetowego „Rastko Kaszebe”. Następnie stażyści odbyli staże w redakcjach gazet lokalnych, gdzie spędzili 5 dni uczestnicząc w pracach redakcji pod okiem opiekunów.

Osiągnięte rezultaty:

- poprawa jakości szaty graficznej gazet lokalnych w Dolinie Fergańskiej i Obwodzie Talaskim. W szacie graficznej wprowadzone zostały zmiany, co przyciąga nowych czytelników;
- wzrost niezależności prasy lokalnej w Dolinie Fergańskiej i Obwodzie Talaskim – dzięki udoskonaleniu szaty graficznej gazet zrobiony został krok w kierunku osiągnięcia niezależności finansowej poprzez pozyskanie nowych reklamodawców;
- usprawnienie systemu organizacji pracy w redakcji, efektywna współpraca redaktora wydania i składacza;
- powstanie makiet wzorcowych gazet, do wykorzystania przez redakcje w ich pracy;
- 3 regionalne ośrodki wsparcia mediów zyskały nowe wyposażenie (po 2 laptopy z oprogramowaniem specjalistycznym) oraz umiejętności w prowadzeniu szkoleń z programów składu gazetowego.

Stowarzyszenie planuje kontynuację pracy w kierunku umocnienia niezależnej prasy w tym regionie m.in. poprzez przeprowadzenie zamkniętego konkursu grantowego oraz dalszych szkoleń związanych z profesjonalizacją pracy redakcji. W stosunkowo krótkim czasie Stowarzyszenie stało się cenione i rozpoznawalne w regionie jako podmiot przekazujący partnerom praktyczne umiejętności.

Gazeta jako małe przedsiębiorstwo i instytucja rzecznictwa - Mołdowa

Rynek niezależnych mediów lokalnych w Mołdowie znajduje się w fazie tworzenia. Istnieje kilkanaście tytułów czasopism, kilkanaście radiostacji i kilku nadawców telewizyjnych. Gazety niezależne napotykać na konkurencję dotowanych państwowych gazet rejonowych. Istotną barierą rozwoju niezależnych lokalnych gazet jest słabość samorządu terytorialnego, silne tendencje centralistyczne oraz słabe poczucie wspólnoty wśród mieszkańców. Lokalne gazety cierpią na brak młodych wykwalifikowanych kadr. Tylko część dziennikarzy wystarczająco jasno widzi kontrolne funkcje prasy wobec władzy oraz dostrzega potrzebę pobudzania aktywności obywatelskiej. Powszechne jest upolitycznienie środowiska dziennikarskiego i uwikłanie w interesy grupowe. Gazety mają nieatrakcyjną, tradycyjną formę edytorską. Gazety z reguły nie budują strategii biznesowej, nie optymalizują kosztów, nie prowadzą aktywnej polityki sprzedaży i promocji, nie zbierają aktywnie reklamy.

Celem projektu pilotażowego w Mołdowie było wzmocnienie niezależności gazet lokalnych jako podstawowego instrumentu komunikacji w społeczności lokalnej oraz rzecznictwa wobec władz poprzez usprawnienie ich zdolności funkcjonowania na rynku.

Projekt był skierowany do wydawców i dziennikarzy 12 mołdawskich czasopism lokalnych, zrzeszonych w Stowarzyszeniu Niezależnej Prasy lub współpracujących z nim - *Unghiul; Cuvintul; Observatorul de Nord; Business info; Cuvintul liber; Glia drochiana; Est Courier; Ecoul Nostru; Cahul Expres, Gazeta de Vest; Novaia Gazeta; SP*. Są to wszystkie tytuły niezależnej (tzn. nieurzędowej i niepartyjnej) prasy lokalnej.

Zrealizowane przedsięwzięcia:

- 3 **seminaria** dla wydawców, redaktorów i agentów reklamowych w październiku i listopadzie 2006r. Celem seminariów było przekazanie polskich doświadczeń w zakresie zarządzania gazetom i dostarczenie uczestnikom instrumentów wypracowywania strategii rozwoju gazety. Tematy seminariów były następujące: (a)

Gazeta lokalna fundamentem samorządności i społeczeństwa obywatelskiego (b) *Zarządzanie lokalnym wydawnictwem prasowym* (c) *Finansowanie gazety: jak je zdobyć i utrzymać* W seminariach uczestniczyło od 19 do 24 redaktorów naczelnych i dziennikarzy, wydawców i dyrektorów, osoby agentów reklamowych, i kolporterów z 12 gazet oraz ze Stowarzyszenia Prasy Lokalnej. Treningi prowadzili polscy trenerzy i eksperci, pracujący na co dzień w polskich niezależnych gazetach lokalnych, a także trener i eksperci mołdawscy.

- **Staże** w gazetach polskich: *Nowiny Raciborskie*, *Nowy Wyszkiw*, *Głos Siemiatycz*, *Gazeta Goleniowska*, *Tygodnik Płocki* (20-25 listopada 2006). Staż polegał na uczestnictwie w pracy redakcji w różnych jej działach. Uczestnicy stażu zapoznali się z programem Fundacji im. S. Batorego *Przeciw korupcji* oraz z pracą Izby Wydawców Prasy. W stażach uczestniczyło 10 wydawców i redaktorów z 6 gazet, wybranych spośród uczestników seminariów.
- **Konsultacje** polskich ekspertów w Mołdawii, w 5 gazetach, które brały udział w stażach w Polsce (7-12 grudnia). Ich celem było udzielenie pomocy w sprecyzowaniu planów rozwoju czasopisma. Dotyczyły przede wszystkim: a) bardziej racjonalnego zorganizowania pracy redakcji i podziału obowiązków pracowników gazet, b) zracjonalizowania cyklu produkcyjnego gazet, c) oddzielenia funkcji wydawcy i redaktora naczelnego, d) pracy działu reklamy i agentów reklamowych, e) promocji i sprzedaży gazety, f) praktycznych problemów związanych z niezależnością i bezstronnością gazety, g) problemów planowania numerów i *designu*. Ważnym zadaniem konsultantów była ocena programów rozwoju gazety wypracowanych po seminariach oraz stażach w Polsce. Na zakończenie konsultacji odbyła się konferencja prasowa, w trakcie której koordynator projektu, przedstawiciel Stowarzyszenia Prasy Lokalnej, polscy eksperci oraz przedstawiciel jeden z gazet-beneficjentów przedstawili efekty projektu. W konferencji wziął udział przedstawiciel Ambasady RP w Kiszyniowie, który zaprezentował realizowaną w tym roku pomoc rozwojową Polski dla Republiki Mołdawy.

Osiągnięto następujące rezultaty podjętych działań:

1. Podniesienie kompetencji zawodowych 42 wydawców, dziennikarzy, specjalistów od kolportażu i akwizycji reklam z 12 prywatnych gazet lokalnych, w tym:
2. Stworzenie koncepcji strategii rozwoju pięciu gazet, stymulowanie potrzeby i przekazanie umiejętności podstaw tworzenia biznes planów kolejnym siedmiu czasopismom lokalnym,
3. Zwiększenie objętości 3 gazet, zmiany w kolportażu w pięciu gazetach, zwiększenie nakładu w 5 gazetach, ilości reklamy - w 5 gazetach biorących udział w projekcie,
4. Udostępnienie pięciu gazetom nowoczesnego sprzętu komputerowego wraz ze specjalistycznym certyfikowanym oprogramowaniem (Adobe Creative).

Dodatkowym rezultatem projektu jest nawiązanie współpracy między pięcioma polskimi i pięcioma mołdawskimi gazetami lokalnymi w zakresie staży, wymiany materiałów, wspólnych przedsięwzięć dziennikarskich, promowaniu Unii Europejskiej.

Ubocznym rezultatem jest wykreowanie nowych programów współpracy (w zakresie kultury, sportu i wymiany młodzieży) między miastami siostrzanymi – Płockiem i Bielcami oraz publikacja w mołdawskiej prasie lokalnej kilku materiałów na temat Unii Europejskiej, Polski i Polonii mołdawskiej.

W następnym roku planowana jest pomoc partnerom mołdawskim w przygotowaniu akcji oceny realizacji obietnic wyborczych i zadań budżetowych przez odchodzące władze lokalne (wybory lokalne w Mołdawii odbędą się późną wiosną 2007 r.) oraz wsparcie rozwoju współpracy międzysektorowej - niezależnej prasy, władzy lokalnej oraz organizacji pozarządowych na rzecz aktywizacji społeczności lokalnych. Zaplanowany został cykl seminariów dla pracowników redakcji i usprawnienie zarządzania gazetami.

II. Program wsparcia rozwoju społeczeństwa obywatelskiego

Program kształcenia elit podstawowego poziomu oraz wzmacniania oddziaływania na rozwój regionalny poprzez aktywność lokalną Stowarzyszenie rozpoczęło na Białorusi w 2004 roku. Działania organizacji pozarządowych zazwyczaj skupiają się na poziomie zbyt ogólnym, co prowadzi do absolutnego pominięcia pracy na poziomie podstawowym.

Idea zakłada wsparcie zaangażowania obywatelskiego poprzez skupienie uwagi uczestników na lokalnych problemach społeczeństwa. Stowarzyszenie uważa za istotne doprowadzenie do stałej aktywności obywatelskiej wybranych rejonów Białorusi, objętych działaniami w 2006 roku i wprowadzenie odpowiednich wzorców i schematów organizacyjnych.

Na Ukrainie program prowadzony jest ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień dotyczących rozwoju regionalnego oraz rzecznictwa interesów na poziomie lokalnym.

Wzmacnianie społeczeństwa obywatelskiego na Białorusi

Aktywność społeczna w Białorusi spotyka się niemal z natychmiastowymi represjami ze strony władzy. Nasilenie represji od 2003 roku, szczególnie wobec organizacji pozarządowych (masowa delegalizacja organizacji, wysokie kary więzienia za aktywność społeczną) spowodowało konieczność dotarcia do społeczeństwa na najbardziej podstawowym poziomie – zaangażowanie elit białoruskich w rozwiązywanie lokalnych problemów, w szczególności problemów socjalnych w tym związanych ze sferą mieszkaniową.

Spółeczeństwo białoruskie jest niejedolite i w małym stopniu zna przysługujące mu prawa. Sytuacja taka spowodowana jest częściowo spuścizną po przeszłości sowieckiej, jednakże stan ten pogłębia obecny w Białorusi reżim i brak wolnych mediów. Funkcjonujące ciągle jeszcze nieliczne organizacje straciły wielu swych członków i woluntariuszy, a także struktury regionalne/lokalne.

Zaproponowany przez Stowarzyszenie, program zakłada długookresową pracę z grupami lokalnych działaczy samorządowych i lokalnych polityków. Podmiotem prowadzonych przedsięwzięć są nie indywidualne osoby a zespoły ludzi, których trzon został już sformowany wcześniej, podczas wspólnie prowadzonych kampanii. Projekt ma jedynie tym grupom zapewnić dostęp do nowych instrumentów intelektualnych, strukturalnych i finansowych. Każdy zespół stanowi lokalną elitę gotową na społeczne działania: lokalni politycy, działacze samorządowi, działacze organizacji pozarządowych, lekarze, nauczyciele, urzędnicy lokalni (o ile są otwarci na współpracę z czynnikami społecznymi), działacze kultury, inżynierowie i dyrektorzy zakładów pracy.

Wbrew niesprzyjającym warunkom Stowarzyszenie wspiera zaangażowanie kilku społeczności w Białorusi na rzecz aktywizacji obywatelskiej. Młodzi liderzy, głęboko zaangażowani we wprowadzenie zmian w swoim najbliższym otoczeniu, formują współpracujący z nimi zespół ludzi, dzielący ich pomysły. Większość z 21 liderów zidentyfikowanych przez Stowarzyszenie, szykowała się do udziału w wyborach lokalnych w 2007 roku. Projekt miał na celu przekształcenie ludzi skupionych wokół liderów w efektywny zespół wspierający ich działania oraz wyposażenia ich w wiedzę i umiejętności niezbędne do wypracowania planu aktywizacji lokalnej społeczności. Za podstawę wiedzy przyjęliśmy przekazanie doświadczeń współpracy międzysektorowej w Polsce na poziomie lokalnym poprzez organizację staży i wizyt studyjnych.

Projekt zakłada kilka równoległych cykli zajęć, które adresowane są do tej samej lub zbliżonych i współdziałających ze sobą grup. Główne działania adresowane są do szerszej grupy, która razem wypracowuje plany i wspólnie realizuje własne lokalne projekty. Zespół ma za zadanie zaproponować lokalnej społeczności działania na rzecz rozwiązania lokalnych problemów socjalnych.

W 2006 roku w ramach programu odbyły się:

- *Kwartalne spotkania grupy liderów*
Odbyły się 4 spotkania stałej grupy 20-30 liderów lokalnych z różnych rejonów i miast, zaangażowanych w bieżące sprawy najbliższego otoczenia; spotkania mają na celu koordynację działań poszczególnych grup i planowanie długoterminowe

- *Wizyty studyjne w Polsce*
5 grup 10-osobowych z 5 rejonów Białorusi odbyło pełen cykl wizyt i seminariów w Polsce. Każdy cykl składał się z pobytu w jednym z regionów Polski oraz warsztatu podsumowującego. Wizyta stanowiła przegląd lokalnych instytucji jednej gminy działających na rzecz społeczności lokalnej (władze samorządowe, lokalny szpital, szkoła, domy kultury, lokalne organizacje pozarządowe, gazeta lokalna, instytucje i inwestycje gminne na rzecz użyteczności publicznej takie jak oczyszczalnie ścieków, elektrownie itp.).
Pod koniec stażu grupa osób przyjeżdżająca razem z jednego rejonu, opracowała wspólnie z moderatorem dalszy plan działań na rzecz lokalnej społeczności w swoim rejonie. Wypracowany w wyniku staży plan działania grupy stał się podstawą dla projektu wstępnych działań w rejonie.
- *Mikro granty*
Podczas wyborów prezydenckich (03.2006) i tuż po, nastąpił gwałtowny wzrost małych młodzieżowych inicjatyw, które odegrały znaczną rolę w samych wyborach. Większość tych inicjatyw była negatywnie nastawiona do 'tradycyjnej' opozycji – wywodzącej się z NGO, jak również z partii politycznych – oraz do tradycyjnej pracy z donorami (np. szkolenia, staże, itp.). Wypracowaliśmy program mikro grantów (do \$500 przy uproszczonej formule aplikowania) w celu wsparcia tych nieformalnych inicjatyw oraz zidentyfikowania tych, które miałyby potencjał rozwojowy.
Do końca 2006r wpłynęło ok. 80 wniosków, z których 33 zostały sfinansowane (suma łączna – \$5.700).
- *Praca nad strategiami regionalnymi*, w ramach grantów przyznanych w 2005 roku dla grup lokalnych
- *Szkolenia z technik pracy z wyborcami*
Szkolenia odbyły się dla tej części osób z grup zaangażowanych w projekt, która chce uczestniczyć bezpośrednio w miejscowej polityce. Ich identyfikacja została przeprowadzona przez głównych liderów grup rejonowych. Treningi objęły zarówno kwestie identyfikacji problemów mieszkańców, problemy prowadzenia kampanii na rzecz różnych grup ludności, rzecznictwa społecznego itp.
Łącznie udział wzięło 60 osób w 6 szkoleniach (szkolenia były organizowane w do maja)
- *Seminarium poruszające kwestie bezpieczeństwa*
Przeprowadzono jedno pilotażowe seminarium dla 20-osobowej grupy osób, prezentowano metody pracy służb specjalnych oraz doświadczenia polskiej pracy podziemia lat 80-tych, w szczególności – „Solidarności”.

Białoruś znajduje się w kryzysowej sytuacji. Po wyborach prezydenckich (03.2006) i samorządowych (01.2007) zjednoczona demokratyczna opozycja niemalże przestała istnieć. Ta sytuacja negatywnie odbiła się na prawie całej opozycji oraz środowisku osób nastawionych pro-demokratycznie, które do pewnego stopnia straciło wiarygodność i autorytet. Nadzwyczajność tej sytuacji stanowczo utrudnia głębszą analizę i planowanie dalszej działalności.

Mimo dekonsolidacji ruchu istotnym sukcesem naszego działania jest stworzenie BelARDA – Białoruska Asocjacja Agencji Regionalnego Rozwoju – na podstawie 8 najbardziej zaawansowanych grup regionalnych, z którymi pracowaliśmy przez ostatnie lata. Grupa regionalnych liderów, dla których organizujemy kwartalne spotkania dalej ściśle współpracuje, organizując własne spotkania i pracując nad planami działań.

Stowarzyszenie planuje objąć podobnymi działaniami cały obszar Białorusi w ciągu dwóch-trzech kolejnych lat.

Integracja młodzieżowych organizacji pozarządowych w południowych obwodach Federacji Rosyjskiej

Na terenie Federacji Rosyjskiej (FR) zarejestrowanych jest kilkaset tysięcy różnych organizacji pozarządowych. Duża ich część dość dobrze funkcjonuje, posiada określone cele i dobrą organizację, jednak ich zdecydowana większość to bardzo często pojedynczy ludzie, którzy nie mogą bądź też nie potrafią wyjść ze swą działalnością do szerszych kręgów obywateli czy przyciągnąć do niej nowych ludzi.

Pomimo ogromnej liczby organizacji pozarządowych, która mogłaby wskazywać na rozwój postaw obywatelskich, tylko nieznaczny procent mieszkańców FR uczestniczy w życiu społecznym czy politycznym kraju. Nadal obywatel jest w Rosji przedmiotem polityki państwa, a nie jej podmiotem, przy czym bardzo często sam widzi siebie w tej roli, nie wierząc w możliwość jakiegokolwiek wpływu na swoją sytuację. Tylko nieznaczna liczba rosyjskich organizacji pozarządowych rzeczywiście wychodzi ku obywatelom starając się wspomagać ich w codziennych problemach. Duża ich część obraca się wciąż w tym samym zamkniętym środowisku, skupia się przede wszystkim na doraźnych celach, krótkotrwałych projektach. Istnieje ogromny brak zainteresowania środowiska NGOs wypracowywaniem programów długotrwałych.

Większa część rosyjskich NGOs działa przede wszystkim w stolicach jednostek administracyjnych FR, w Moskwie, jako stolicy państwa, w szczególności. Sytuację rosyjskich NGOs komplikuje dodatkowo podjęta w styczniu 2006 r. przez Dumę Państwową ustawa o organizacjach pozarządowych oraz powołanie przez prezydenta FR Izby Społecznej - quasi obywatelskiej struktury, której wybór został przez większość rosyjskich NGOs zbojkotowany.

Jednym z najważniejszych problemów jest aktywizacja młodych ludzi i zachęcenie ich do działalności w organizacjach pozarządowych. Coraz mniej młodych osób jest zainteresowanych działalnością społeczną, przyczyn tego zjawiska szuka się przede wszystkim w trudnej sytuacji ekonomicznej w jakiej znajdują się młodzi ludzie, w bezrobociu. Dodatkowym utrudnieniem (niebezpieczeństwem) jest organizowany przez rosyjskie władze "równoległy" ruch młodzieżowy, reprezentowany przez prorządowe organizacje, jak "Młoda Gwardia" czy "Naszi", które, mając poparcie państwa i co za tym idzie o wiele większe środki, praktycznie przejmują aktywnych ludzi.

Ze względu na ogromny obszar geograficzny i niemożność rozpoczęcia pracy w całej FR postanowiliśmy na razie ograniczyć się terytorialnie. Proponowany przez nas projekt szkoleń może dostarczyć lokalnym działaczom młodzieżowych organizacji instrumentów metodologicznych potrzebnych dla opracowywania w przyszłości strategii pracy na poziomie lokalnym. Poza tym pozwoli w stworzeniu grupy liderów, która wspólnie będzie mogła wypracowywać i koordynować projekty rozwoju młodzieżowych NGOs.

Celem realizowanych przedsięwzięć jest mobilizacja i integracja młodych ludzi działających w organizacjach pozarządowych na terenie wybranych obwodów Federacji Rosyjskiej (w południowej jej części). Na przeprowadzenie pilotażowego projektu Stowarzyszenie wybrało rejon Czarnozemia (Oreł, Tambow), Południowego Okręgu Federalnego (Wołgograd) oraz Niznyj Nowgorod.

Uczestnikami projektu byli młodzi działacze organizacji pozarządowych, nieformalnych grup, organizacji studenckich, członkowie tzw. prawniczych klinik, pedagodzy oraz wolontariusze.

Zorganizowano następujące działania:

- Seminaria pierwszej tury

1. Seminarium „Lider w organizacji pozarządowej i praca w zespole”

Łącznie zorganizowano 7 seminariów w listopadzie i grudniu, w których wzięło udział 166 osób z Kazania, Nabiereżnyje Czelny, Orła, Samary, Wołgogradu i Tambowa, poświęconych kwestiom związanym z przywództwem w organizacji pozarządowej (style przywództwa, klasyczne teorie przywództwa, charakterystyka lidera – menedżera, etyczne aspekty przywództwa, skala podejmowania decyzji) oraz zagadnieniom związanym z pracą

w zespole (fazy rozwoju zespołu, role w zespole, komunikacja i podejmowanie decyzji w grupie).

2. Seminarium „Prawa człowieka i działania w obronie społecznych interesów”

Uczestnikom przekazano wiedzę na temat głównych etapów działań w obronie interesów społecznych oraz kwestii związanych z planowaniem tego typu działań.

Zorganizowano jedno seminarium tego typu w Niżnym Nowgorodzie w listopadzie dla 24 osób

- Seminaria drugiej tury

1. Seminarium „Strategia i taktyka rozwoju młodzieżowych inicjatyw obywatelskich”

Podczas seminarium zaznajomiono uczestników z podstawami planowania strategicznego oraz rozwoju organizacji (wypracowania misji, przyciągnięciem wolontariuszy, sposobami wpływania na lokalną społeczność).

Zorganizowano 2 seminaria w Orle i Niżnym Nowgorodzie, w których wzięło udział 44 osoby.

2. Seminarium „Komunikacja, konflikty, negocjacje”

Podczas seminarium przekazano uczestnikom wiedzę na temat radzenia sobie z konfliktami w grupie, z prowadzeniem negocjacji oraz komunikacji w grupie. Na seminarium składały się między innymi takie części, jak: teoretyczny blok na temat schematów komunikacji, struktury i etapy rozwoju konfliktu, metody rozwiązywania konfliktów.

Zorganizowano 2 seminaria w Kazaniu i Samarze, w których wzięło udział 49 osób.

Łącznie w ośmiu dwudniowych seminariach pierwszej tury wzięło udział 190 osób, zaś spośród nich wyselekcjonowane było 93 osoby do czterech seminariów drugiej tury.

W ramach obecnego programu planujemy organizację wizyt studyjnych w Polsce oraz objęcie seminariami terenu Kaukazu Północnego.

Od inicjatywy lokalnej do obywatelskiej aktywności – wsparcie inicjatyw w Ukrainie

Organizacje pozarządowe odgrywają kluczową rolę w rozwoju demokracji na Ukrainie. Po odzyskaniu niepodległości, rozwój NGOs został ograniczony do dużych miast w zachodniej części Ukrainy. W mniejszych miejscowościach, na obszarach wiejskich zwłaszcza, mimo obecności osób i grup z inicjatywą, rozwój jest ograniczony. Lokalnym działaczom często brakuje kontaktów, wiedzy i zasobów niezbędnych po temu, by zbudować organizacje i skutecznie pracować na rzecz demokratycznych zmian. Istniejące już organizacje pozarządowe są stosunkowo małe, nieprofesjonalne i odizolowane. Regionalne i miejscowe NGOs mają tendencję do poszukiwania partnerów w Kijowie bądź za granicą, nie pracując jednocześnie z ich sąsiednimi odpowiednikami.

Niestety, większość organizacji z Kijowa czy Lwowa nie jest zainteresowana wspieraniem NGOs w rejonach. W rezultacie, lokalne NGOs, powstające na obszarach wiejskich mają niewielkie możliwości do uzyskiwania wsparcia tak merytorycznego, jak finansowego. Młodzi ludzie, wykształceni i utalentowani, zwykle próbują opuszczać regiony wiejskie, by studiować lub pracować w dużych centrach najczęściej w Kijowie, wskutek czego w rejonach działa niewiele aktywnych organizacji młodzieżowych.

Projekt stanowi kontynuację działań rozpoczętych w 2001 roku na rzecz aktywizacji organizacji na poziomie podstawowym. Szczególna uwaga została skierowana na regiony centralnej, wschodniej i południowej Ukrainy. Grupę docelową projektu stanowiły organizacje lokalne oraz niezarejestrowane grupy inicjatywne, skupione w tzw. grupach koordynacyjnych w 9 regionach: czernihowskim, sumskim, winnickim, zaporoskim, odeskim, chersońskim, tarnopolskim, połtawskim i charkowskim.

Celem projektu jest wsparcie lokalnych ukraińskich organizacji pozarządowych, skupiających młodzież, w zakresie stworzenia sieci, w której samodzielnie mogłyby z sobą współpracować na rzecz społeczności lokalnych, poprzez:

- a) promocję rozwoju społeczeństwa obywatelskiego na poziomie lokalnym w centralnych, południowych i wschodnich regionach Ukrainy
- b) podwyższenie profesjonalizmu działaczy młodzieżowych NGOs w 9 regionach Ukrainy
- c) zapoznanie grup koordynacyjnych z doświadczeniem działalności polskich społeczności lokalnych – wymiana wiedzy i doświadczenia.

W ramach realizacji projektu przeprowadzono następujące działania:

- a) przeprowadzono dwie tygodniowe wizyty studyjne dla 23 uczestników z regionów: sumskiego, czernihowskiego, winnickiego, chersońskiego, odeskiego i zaporoskiego. Uczestnicy mieli możliwość zapoznania się z polskim doświadczeniem działalności społeczności lokalnych, ich współpracy między sobą, z samorządami oraz mediami. Wizyty odbyły się w woj. pomorskim, bardzo różnorodnym pod względem narodowościowym oraz działalności organizacji. Jeden dzień poświęcony był na spotkania w Warszawie z organizacjami sieciowymi, lokalnymi mediami oraz organizacjami parasolowymi wspierającymi aktywność lokalną.
- b) przyznano 7 małych grantów na łączną kwotę 3.708 USD (3 granty w regionie odeskim oraz po 2 w regionach charkowskim i chersońskim).
- c) przyznano 5 grantów koordynacyjnych na łączną kwotę 16.881 USD (dla grup w regionach odeskim, zaporoskim, połtawskim, chersońskim i tarnopolskim). Koordynacyjne grupy regionalne podejmowały działania na rzecz inicjowania kontaktów między organizacjami pozarządowymi na swoim terenie oraz podejmowania współpracy między nimi w celu rozwiązywania codziennych problemów lokalnej społeczności. Jedna z grup (odeska) zorganizowała dodatkowy konkurs małych grantów.

Działania prowadzone w Ukrainie na polu aktywizacji obywatelskiej w regionach Stowarzyszenie uważa za niezbędne dla osiągnięcia równowagi w rozwoju regionów i dużych aglomeracji. Będziemy starać się przekazywać własność tego projektu partnerom ukraińskim, w szczególności grupom koordynacyjnym właśnie, z uwagi na ich duże zaangażowanie na tym polu.

Wizyta studyjna w Polsce dla pracowników bibliotek z Mołdowy

W ramach rozszerzania działalności na nowe obszary geograficzne w dniach 7-14 maja 2006 przy współpracy Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy zorganizowano wizytę studyjną do Polski osób ze środowiska bibliotekarskiego w Mołdowie. W wizycie uczestniczyło 6 osób zajmujących się promocją polskiej kultury w Republice Mołdowy, w szczególności tworzeniem Centrum Informacji Kulturalnej – Biblioteki Polskiej im. Adama Mickiewicza w Kiszyniowie.

Celem wizyty było zapoznanie uczestników z polskim systemem bibliotecznym, nawiązanie kontaktów dwustronnych, zapoznanie się z systemem promocji polskiej kultury oraz opieki nad Polonią, a także wypracowanie konkretnych schematów działania nowotworzonej Biblioteki Polskiej w Kiszyniowie. Goście odwiedzili warszawskie biblioteki - Narodową, Uniwersytecką oraz Publiczne, oraz dwie filie Biblioteki Publicznej – w Wyszkowie i Pułtusk. Odbyli spotkania z kierownictwem Komisji Kultury Sejmu, Instytucie im. A. Mickiewicza, Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”. Zapoznali się także z promocją Polski z pośrednictwem polskiego radia i telewizji.

III. Wsparcie idei samorządności

Od dwóch lat Stowarzyszenie promuje samorządność jako najbardziej adekwatną i korzystną formę prawną dla zarządzania państwem/regionem/miastem. Samorządność rozumiana jako system zdecentralizowania władzy, delegowanie uprawnień na niższe szczeble, wreszcie włączanie obywateli w decydowanie o kwestiach dla nich znaczących stanowi jedną z podstaw demokratycznego państwa.

Stowarzyszenie rozwinęło w 2006 roku działania dotyczące rozwoju samorządu mieszkaniowego w Białorusi do samodzielnego projektu. Ponadto cyklicznie realizowany jest program promocji reformy administracyjnej w Ukrainie.

Wsparcie rozwoju samorządności wspólnot mieszkańców we wschodnich regionach Białorusi

Wbrew niesprzyjającym warunkom daje się zaobserwować w Białorusi zaangażowanie kilku grup społecznych na rzecz aktywizacji obywatelskiej. Jedną z takich grup są towarzystwa właścicieli (odpowiednik polskich wspólnot mieszkaniowych).

Od 1998 roku w Białorusi tworzone jest prawodawstwo, które pozwala na podejmowanie organizacji właścicieli sprywatyzowanych mieszkań. Formą najpowszechniejszą jest odpowiednik wspólnot mieszkaniowych w Polsce, chociaż o uregulowaniu własności hipotecznej mieszkań długo nie będzie mowy. W sensie własnościowym, własność prywatna, o której mowa w Białorusi jest odpowiednikiem własności spółdzielczej mieszkania. Dlatego formy organizacyjne zrzeszenia mieszkańców do roku 2004 w zasadzie się nie rozwinęły. Głównie dlatego, iż bardzo niewielka jest wiedza w społeczeństwie nt. możliwości jakie daje prawodawstwo oraz stale wysoka obawa i strach przed podejmowaniem aktywności obywateli,

Koncepcja rozwoju gospodarki mieszkaniowej i komunalnej, która została zatwierdzona przez rząd Białorusi w lipcu 2003 roku, przewiduje że do 2015 roku cały zasób mieszkaniowy będzie obsługiwany przez organizacje prywatne na drodze przetargu, a główną formę zarządzania wielomieszkaniowymi domami będą stanowić towarzystwa właścicieli (*tovarischestvo sobstvennikov*). Postanowieniem rządu nr 45 z 17 stycznia 2003r. zakazano przekazania do eksploatacji i rejestracji domów mieszkaniowych zbudowanych na zasadzie budownictwa udziałowego bez utworzenia towarzystwa właścicieli. Wskazano tym samym jedyną prawnie legalną możliwość samoorganizowania się mieszkańców w celu zarządzania nieruchomością.

Od 2004 roku w Białorusi systematycznie wzrastają opłaty czynszowe oraz za usługi komunalne. Powoduje to duże niezadowolenie społeczne, niestety mieszkańcy nie wiedzą jak bronić się przed takimi sytuacjami. Organizowanie więc mieszkańców wokół problemów komunalnych, ważnych dla nich samych i ich budżetów domowych staje się bardzo realnym elementem demokratyzacji życia w Białorusi. Pokazały to akcje w kilku osiedlach wielodomowych, których mieszkańcy społecznie założyli liczniki gazowe lub liczniki na wodę. Płacą oni często o dwie trzecie, a przynajmniej o połowę, mniej za energię niż ci, którzy liczników nie posiadają. Władze jednak niechętnie montują liczniki, a indywidualne ich założenie jest obecnie prawie nie możliwe. Można go dokonać jedynie w wyniku zbiorowego nacisku mieszkańców. Koszty energii, które musiałyby ponieść państwo w wyniku niegospodarności (a które obecnie spycha na obywateli) są ogromne. W 2005 roku zużycie gazu w Białorusi na jednego mieszkańca wynosiło 1900 m³ (dla porównania: w Polsce wynosiło ono ok. 350 m³). Tak wysokie zużycie energii nie wynika bynajmniej z wyższego poziomu życia w Białorusi, jest oczywiście efektem niegospodarności. Poruszenie problemu kontroli nad firmami obsługującymi gospodarkę komunalną (wywóz śmieci, energetyka, remonty budynków, kanalizacja itp.) może się stać jednym z zasadniczych pól organizujących mieszkańców jako konsumentów i płacących coraz wyższe realne koszty.

Stowarzyszeniu we współpracy z partnerami białoruskimi udało się od początku 2006 roku znaleźć grupę aktywnych osób zainteresowanych powołaniem towarzystw. Głównie

zaplanowane przedsięwzięcia skierowane są w szczególności do dwóch grup: towarzystw właścicieli oraz lokalnych deputowanych.

Działania projektu skupiają się w 16 miastach wschodniej części Białorusi (obwody homelski, witebski, mohylewski i miński), które ze względu na ich położenie geograficzne są w większym stopniu izolowane od kontaktu z Europą Zachodnią i częściej pozbawiane możliwości poznania doświadczeń innych społeczności.

Celem dwuletniego projektu jest propagowanie współpracy na poziomie lokalnym w celu rozwiązywania problemów społecznych, poprzez dialog i zawiązywanie koalicji oraz działanie w ramach istniejących ram prawnych i wdrażanie modeli współdziałania międzysektorowego, przyczyniających się do decentralizacji procesu zarządzania państwem.

W celu dostarczenia uczestnikom informacji oraz wiedzy utworzono grupę ekspercką 6 osób. W skład grupy wchodzi praktycy i teoretycy - prawnik, ekonomista, inżynier jednocześnie zaangażowani w działalność towarzystw właścicieli. Ekspertki przygotowują broszury informacyjne i publikacje, założenia do szkoleń i treningów, a także służą konsultacjami zainteresowanym utworzeniem i działalnością towarzystw. Trwają prace nad uruchomieniem strony internetowej (www.TSBelarus.org) gromadzącej analityczny dorobek grupy dla odbiorców w Białorusi.

Równolegle w Polsce pracuje grupa ekspertów związana ze Stowarzyszeniem od dwóch lat. Swoją wiedzę i doświadczeniem dzielą się z białoruskimi uczestnikami podczas wizyt w Polsce oraz przygotowania publikacji. Współpracujemy z: p. Zbigniewem Dubielem (b. dyrektor zarządu budynków komunalnych, właściciel firmy administrującej nieruchomościami), dr Aleksandrem Nelickim (Unia Metropolii Polskich), dr Witoldem Kalinowskim (radny m.st. Warszawy, założyciel i ekspert Stowarzyszenia „Wspólnota i Mieszkanie”), p. Genowefą Baziuk-Płaską (red. naczelna miesięcznika „Wspólnota i Mieszkanie”) oraz p. Zbigniewem Gamdzykiem (prywatny zarządca nieruchomościami).

W 2006 roku zrealizowano następujące działania:

1. Wizyty studyjne w Polsce

a) wizyta ekspertów (czerwiec 2006, Warszawa-Kraków-Zgierz)

tygodniowa wizyta grupy białoruskich ekspertów prezentowała całość zagadnień związanych z gospodarowaniem nieruchomościami w Polsce. Omówiono zarówno zagadnienia teoretyczne (prawodawstwo, różnorodność form samoorganizowania się właścicieli mieszkań), jak i przedstawiono ich praktyczne zastosowania wizytując wspólnoty mieszkaniowe, spółdzielnie oraz domy z zasobów komunalnych.

b) wizyta liderów towarzystw właścicieli (grudzień 2006, Warszawa-Kraków)

podczas wizyty 15-osobowej grupy liderów towarzystw w Polsce przekazano doświadczenia funkcjonowania wspólnot mieszkaniowych; po wykładach wstępnych w Warszawie, grupa przebywała pięć dni w Krakowie (dzięki pomocy Instytutu „Mosty na Wschód”) zapoznając się z praktycznymi aspektami działalności wspólnot oraz procesem transformacji rynku nieruchomości w Polsce, w szczególności zaś przybliżono temat stosunków własności.

2. Prezentacje modelu towarzystwa właścicieli

a) Prezentacje na poziomie *rayonów*.

W okresie od maja do sierpnia zorganizowano 16 prezentacji towarzystw właścicieli w rejonowych miastach (Bobrujsk, Sluck, Żłobin, Kalinkowiczy, Postawy, Nowopołock, Mozyr, Borysew, Gorki, Kryczew, Mohylew, Hłubokoye, Soligorsk, Wierhniadwinsk oraz dwukrotnie w Homlu), w których uczestniczyło 127 osób.

Spotkania służyły propagowaniu idei tworzenia towarzystw, w tym przedstawiały wszystkie aspekty ich działalności oraz możliwości właścicieli w porównaniu z domami komunalnymi.

b) Prezentacje na poziomie oblasci

Prezentacje zaplanowane w 4 oblasnych miastach wschodniej Białorusi, z powodu ingerencji władz lokalnych odbyły się tylko w trzech dla 31 osób we wrześniu i październiku (Witebsk, Homel oraz Mohylew). Celem spotkań było omówienie szczegółowe prawnych i praktycznych aspektów funkcjonowania towarzystw właścicieli, w tym mechanizmy ich powoływania i rejestrowania. W Witebsku na prośbę uczestników powtórzono również prezentacje poziomu *rayonu*.

3. Seminaria

Przeprowadzono 3 seminaria na poziomie oblasnym dla wyłonionej grupy liderów towarzystw. Były to pierwsze seminaria z zaplanowanego cyklu profesjonalizacji kompetencji liderów i zespołów towarzystw właścicieli - z zakresu przywództwa i pracy w grupie pn. „Jak stworzyć zespół zdolny do obrony interesów właścicieli mieszkań”. Seminaria zorganizowano w listopadzie i grudniu dla 42 osób.

4. Publikacje

We wspólnym cyklu pn. „Efektywne zarządzanie nieruchomością” ukazały się:

- a) „W swoim domu zarządzamy po gospodarsku” (*Svoim domom upravljajem po hazijski*) – praktyczne rekomendacje dla powołania towarzystwa właścicieli; nakład 4.000 egz.,
- b) „Dom, który sam przyjąłeś” (*Dom kotoruj ty pryniat sam*) - praktyczne rekomendacje dla uczestników odbioru-przyjęcia domu do eksploatacji i procedury jego zasiedlania; nakład 4.000 egz.,
- c) „Zarządzanie nieruchomościami w Polsce na przykładzie wspólnot mieszkaniowych”; nakład 1.000 egz.

Pracowano również nad wypracowaniem i wdrożeniem modelu pracy zarządcy nieruchomości w Białorusi. Prawodawstwo białoruskie nie wprowadza rozróżnienia między zarządem towarzystwa a zarządcą (administratorem) nieruchomości. We współpracy z prywatną uczelnią powstał projekt kształcenia profesjonalnych zarządców, niestety prace stanęły na poziomie akceptacji programu nauczania przez władze białoruskie. Niemniej jednak Stowarzyszenie ma nadzieje na implementację tego pomysłu w przyszłości, w porozumieniu z uczelnią polską.

Organizatorzy białoruscy, a także uczestnicy, borykają się z dużym zainteresowaniem ze strony służb bezpieczeństwa, w szczególności podczas większych spotkań. Jest to element który skutecznie może opóźniać lub uniemożliwiać realizację zaplanowanych przedsięwzięć. Stowarzyszenie planuje dalsze kształcenie wybranej grupy liderów towarzystw i ich zespołów. Zacniemy również współpracę z deputowanymi oraz organizacjami pozarządowymi zainteresowanymi problemami mieszkaniowymi i ich rozwiązywaniu na poziomie lokalnych koalicji międzysektorowych.

Przygotowanie administracji lokalnej oraz Agencji Rozwoju Regionalnego do debaty nt. reformy administracji terytorialnej i decentralizacji finansów na Ukrainie

Projekt stanowił rozszerzenie pilotażowego programu realizowanego w okresie wrzesień-grudzień 2005 we współpracy z NARDA (National Association of Regional Development Agencies) z Kijowa i Urzędem Miasta Gdyni.

Doświadczenia z realizacji projektu w pięciu regionach pokazały, jak ważne jest dla Ukrainy upowszechnianie doświadczeń samorządowych oraz promowanie idei samorządu. Do organizatorów projektu spłynęło wiele głosów z innych regionów Ukrainy z prośbą o przeprowadzenie podobnych seminariów na ich terenach.

W roku 2006, w związku z wyborami parlamentarnymi i formowaniem nowego rządu, reforma została zawieszona. Temat jest jednak wciąż aktualny i ważny. Mimo sytuacji politycznej, trwała publiczna dyskusja na temat reformy; Stowarzyszenie chciało nadać jej

charakter bardziej profesjonalny. Wiedza przekazana przez polskich ekspertów pozwoli stronie ukraińskiej lepiej przygotować się do stworzenia założeń i samego wdrożenia reformy.

Celem długookresowym projektu jest wsparcie ukraińskich działań w zakresie reformy administracyjno-terytorialnej ze szczególnym uwzględnieniem reformy finansów publicznych i ich decentralizacji oraz reform skierowanych na osiągnięcie warunków umożliwiających stowarzyszenie, a następnie członkostwo w UE.

Cele bezpośrednie realizowanych działań:

- Zapoznanie ukraińskich Agencji Rozwoju Regionalnego z doświadczeniami polskiej reformy samorządowej. Przekazanie informacji o skutecznych i pomyślnie zakończonych procedurach transformacji, błędach, reakcjach i oporach społecznych występujących w tle reformy
- Zapoznanie ukraińskich Agencji Rozwoju Regionalnego z polskimi doświadczeniami w zakresie procedur przystosowawczych do stowarzyszenia, a następnie członkostwa w Unii Europejskiej.
- Zapoznanie przedstawicieli administracji publicznej szczebla obwodowego i rejonowego oraz mediów lokalnych z doświadczeniami polskiej reformy samorządowej.
- Podwyższenie poziomu merytorycznego debaty publicznej na temat reformy administracji terytorialnej na Ukrainie

Uczestnicy:

- przedstawiciele administracji obwodowej (obwodowych komitetów wykonawczych)
- przedstawiciele administracji dużych rejonów oraz miast,
- pracownicy Agencji Rozwoju Regionalnego
- dziennikarze telewizji regionalnych oraz gazet o największych nakładach w tych obwodach,
- przedstawiciele regionalnych NGO zainteresowani w rozwoju lokalnym.

Zrealizowane przedsięwzięcia:

1. Wizyty studyjne w Polsce (Województwo Pomorskie)

Podczas wizyty studyjnej uczestnicy mieli możliwość spotkania z polskimi ekspertami-teoretykami ds. reformy administracyjno-terytorialnej, a także odwiedzić Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, Urząd Miasta Gdyni, gminę Kościerzyna, placówki wspierane przez samorząd (szkoła podstawowa, Dom Seniora etc.), oraz inwestycje M. Gdyni i Gdańska (wraz ze spotkaniami ze specjalistami w zakresie transportu i budownictwa).

W Warszawie w spotkaniu z uczestnikami wizyty prof. Michał Kulesza, dr Aleksander Nelicki, Jerzy Miller, Rudolf Borusiewicz oraz prof. Hubert Izdebski (Uniwersytet Warszawski)

Łącznie zorganizowano 3 wizyty studyjne w październiku, i grudniu dla 32 osób z regionów ceniuhowskiego, połtawskiego, sumskiego, mikołajewskiego, winnickiego i czerkaskiego.

2. Seminaria na Ukrainie

Przeprowadzono cykl seminariów pod wspólnym tytułem „Polskie doświadczenia reformy administracji terytorialnej oraz dostosowywania prac władz lokalnych i regionalnych do standardów Unii Europejskiej”

Seminaria miały na celu zapoznanie pracowników Agencji Rozwoju Regionalnego, przedstawicieli władz/administracji obwodowej, przedstawicieli administracji rejonu i miasta, działaczy NGOs oraz dziennikarzy regionalnych mediów, zajmujących się już problemami rozwoju regionalnego, administracji regionalnej i/lub problemami administracji publicznej. Seminaria prowadzili eksperci-wieloletni pracownicy samorządu terytorialnego: p. Michał Guć, p. Bogusław Stasiak, dr Marek Stępa (wiceprezydenci Gdyni), dr Marcin Wołek, p. Lech Żurek, p. Zygmunt Zmuda-

Trzebiatowski (członkowie Rady Miasta Gdyni) oraz p. Jarosław Kempa (radny Miasta Sopot).

Łącznie zorganizowano w grudniu 6 seminariów dla 347 osób z regionów czeniowskiego, połtawskiego, sumskiego, mikołajewskiego, winnickiego i czerkaskiego .

3. Publikacja

W wyniku zgromadzenia i usystematyzowania wiedzy została wydana w języku ukraińskim broszura „Polskie doświadczenia reformy administracji terytorialnej oraz dostosowywania prac władz lokalnych i regionalnych do standardów Unii Europejskiej” współautorstwa dr A.Nelickiego i dr I.Zachariasza. Broszura wydana w nakładzie 10 tys. egzemplarzy przeznaczona jest dla uczestników seminariów w sześciu regionach i wszystkich zainteresowanych osób, zajmujących się reformą administracyjno-terytorialną.

W wyniku realizacji zaplanowanych przedsięwzięć w latach 2005-2006 Agencje Rozwoju Regionalnego z 11 regionów dysponują kilkudziesięcioma pracownikami i wolontariuszami, posiadającymi wiedzę o polskich doświadczeniach reformy. ARR z blisko połowy regionów posiadają profesjonalnie przygotowaną kadrę gotową do wdrażania reformy samorządu terytorialnego i decentralizacji struktur zarządzania państwem. Trzy regionalne zespoły Agencji Rozwoju Regionalnego (Winnica, Sumy, Chernihów) posiadają konsultantów z doświadczeniami w zakresie rzecznictwa.

Można się spodziewać, że wyposażenie lokalnych NGO i mediów w tę samą wiedzę co urzędników administracji usprawni współdziałanie międzysektorowe w zakresie promocji a potem wprowadzania reformy.

Stowarzyszenie zamierza kontynuować działania w zakresie przygotowywania do przeprowadzenia reformy samorządowej na Ukrainie i rozciągnąć je na obszar całego kraju w ciągu 2-3 lat.

IV. Działania na rzecz solidarności z Białorusią

Ze względu na znaczące wydarzenia społeczno-polityczne w Białorusi wokół wyborów prezydenckich, zdecydowanie wzrosła aktywność Stowarzyszenia na rzecz promocji problemów białoruskich. Oprócz tradycyjnej koordynacji inicjatyw na rzecz Białorusi z organizacjami z krajów sąsiadujących (Litwy, Czech, Słowacji, Ukrainy i Rosji) Stowarzyszenie współorganizowało szereg przedsięwzięć o charakterze promującym wiedzę nt. sytuacji Białorusi oraz wyrażających solidarność z pro demokratycznymi wystąpieniami społecznymi w Białorusi.

Wystawa „Obywatelska Białoruś”

Proces likwidacji organizacji pozarządowych w Białorusi, rozpoczęty w 2003 roku, stał się impulsem do przygotowania wystawy prezentowanej od 2004 roku. 15 grudnia 2005 roku została uchwalona ustawa nr 71/3 wnosząca „poprawki o zwiększeniu odpowiedzialności za działania skierowane przeciwko człowiekowi i bezpieczeństwu społecznemu”. Według niej działalność pod nazwą nie zarejestrowanej organizacji jest karana z kodeksu karnego karą do 2 lat więzienia, działalność edukacyjna mająca na celu „organizację masowych niepokojów” do 3 lat więzienia. W lutym 2006 zostały aresztowane pod tym zarzutem trzy osoby zaangażowane w tworzenie niezależnej sieci obserwatorów wyborczych *Partniorstva*, która otrzymało odmowę rejestracji jako stowarzyszenie w 2004 roku. W listopadzie 2006 został skazany na rok więzienia działacz Młodego Frontu. Wszystkie osoby te były w różnych okresach uczestnikami projektów Stowarzyszenia.

Wystawa poświęcona jest białoruskim organizacjom pozarządowym. Jej celem jest prezentacja współczesnej Białorusi - problemów i zjawisk, którymi żyje jej społeczeństwo - oraz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego na Białorusi w ciągu ostatniej dekady. Wystawa

ukazuje dorobek tych środowisk, dzięki którym na Białorusi powstało i nadal tworzy się życie obywatelskie, usystematyzowane w działach tematycznych: Czarnobyl, Kuropaty, Tradycja, Królestwo Białoruś, *Vybiray*, Wolność słowa, Kobiety, Edukacja.

W 2006 roku przygotowano dwie dodatkowe tablice przedstawiające represje oraz działania mobilizacyjne działaczy społecznych wokół wyborów prezydenckich.

Była ona prezentowana na zaproszenie polskiego MSZ podczas Dni Białoruskich na Forum Rady Europy w Strasburgu (05-30 marca 2006) w wersji dwujęzyczna (angielsko-francuska) specjalnie na tę okazję przygotowana.

Wystawa prezentowana była również w polskiej wersji przy wielu spotkaniach nt. sytuacji na Białorusi przez zainteresowane środowiska.

Dysk CD „Dni Wolności” („Dni Svobody”)

W dniach 19-25 marca 2006 roku w Mińsku miały miejsca wydarzenia szeroko komentowane we wszystkich światowych mediach, z wyjątkiem Białorusi...

Zebrany ogromny materiał (informacje prasowe i telewizyjne oraz fotografie bezpłatnie udostępnione przez TVN24, TV5 - Ukraina, Agencję Gazeta, Fotorzepę, Euro News, AFP) został uporządkowany, opracowany i przetłumaczony na język białoruski. Chcieliśmy udostępnić Białorusinom informacje na temat wydarzeń w Mińsku, które na Białorusi były bądź to niedostępne, bądź przedstawiane w niekorzystnym dla uczestników wydarzeń świetle. Dzięki tej inicjatywie mogli oni uzyskać wiedzę nt. rzeczywistego przebiegu protestu, a nie w wersji łukaszenkowskiej propagandy.

Materiał zgromadzony został na płycie CD w postaci dysku multimedialnego. Umożliwia to szeroką dostępność materiału bez konieczności posiadania specjalistycznego sprzętu bądź dostępu do Internetu.

Dysk „Dni Svobody” jest materiałem rozdawanym bezpłatnie. Miejscem docelowym dystrybucji dysku była Białoruś. Był dopuszczony do szerokiego kolportażu i kopiowania. Szacujemy, że nakład dysku przekroczył 10 tys. egzemplarzy.

Fundusz Wsparcia dla Represjonowanych „Wolna Białoruś”

Stowarzyszenie podjęło również przedsięwzięcia organizowane we współpracy z Inicjatywą Wolna Białoruś (IWB) udzielając Inicjatywie młodzieży wsparcia technicznego, finansowego i merytorycznego

W odpowiedzi na stosowanie brutalnych metod wobec uczestników manifestacji w Mińsku Stowarzyszenie wraz z Fundacją im. St. Batorego, Helsińską Fundacją Praw Człowieka oraz Inicjatywą Wolna Białoruś przy wsparciu Grupy Zagranica postanowiły utworzyć Fundusz wsparcia dla osób represjonowanych i ich rodzin, gromadzący środki na stypendia dla osób poszkodowanych przez działania reżimu w Białorusi.

Celem utworzenia Funduszu jest wyrażenie solidarności oraz wsparcie moralne, merytoryczne i materialne osób, które z powodu swoich pro-demokratycznych poglądów są represjonowane przez reżim Łukaszenki, a także poinformowanie polskiej opinii publicznej o częstych przypadkach łamania praw człowieka i obywatela na Białorusi i zainicjowanie debaty publicznej. Program realizowany jest w ścisłej współpracy z najważniejszymi białoruskimi organizacjami obrony praw człowieka.

Stypendia umożliwiały represjonowanym dwu- cztero-tygodniowe pobyty w Polsce w czasie, których możliwe jest odbycie stażu naukowego/praktyki w instytucjach naukowych państwowych i prywatnych oraz organizacjach pozarządowych, uczestniczenie w spotkaniach informacyjnych dotyczących Białorusi oraz uzyskanie pomocy medycznej i materialnej.

Stowarzyszenie zostało operatorem technicznym Funduszu.

W ramach programu:

- zorganizowano zbiórkę publiczną poprzez wpłaty na subkonto Stowarzyszenia z przeznaczeniem środków na stypendia
- powołano Komitet Honorowy Funduszu, w skład którego wchodzi wybitne osobistości życia publicznego: Lech Wałęsa, Władysław Bartoszewski, Andrzej Wajda,

Krzysztof Zanussi, Gustaw Holeubek, Andrzej Rzepliński, Jan Malicki, Zbigniew Bujak, Barbara Skarga, Antoni Libera, Bohdan Borusewicz, Mirosław Chojecki.

- opracowano i przeprowadzono kampanii medialną, promującą ideę Funduszu (por. Koncert „Solidarni z Białorusią oraz strona internetowa www.WolnaBialorus.pl).

W ramach zbiórki zebrano kwotę bliską 12 tys. złotych. Stowarzyszenie otrzymało również dotacje celową od Fundacji im. Adenauera przeznaczoną na cele Funduszu. Ze środków przekazanych przez nią zorganizowano naukowo-wypoczynkowe pobyty w Polsce dla 8 osób trwające od dwóch tygodni do miesiąca. Gościliśmy grupę młodzieży i historyków oraz dziennikarzy. Program będzie kontynuowany do czasu wyczerpania zgromadzonych środków, Stowarzyszenie nie zamierza przedłużać jego realizacji.

Koncert „Solidarni z Białorusią”

12 marca 2006 na Rynku Nowego Miasta w Warszawie – blisko 5 tysięcy osób i ok. 3 milionów przed telewizorami, uczestniczyło w specjalnym koncercie solidarności z Białorusią. W koncercie wzięły udział zespoły niezależnej białoruskiej sceny muzycznej takie jak NRM i Mroja oraz polscy muzycy: Muniek Staszczuk, Kasia Nosowska, Adam Nowak z Raz, Dwa, Trzy i Grzegorz Markowski.

Impreza była symbolicznym gestem wsparcia dla białoruskich sił demokratycznych przed wyborami prezydenckimi. Na scenie manifestując poparcie dla wolności słowa i demokracji na Białorusi pojawili się m.in. Andrzej Wajda, Joanna Szczepkowska, Grażyna Wolszczak, Agata Buzek, Paulina Holtz i Zbigniew Zamachowski.

Pomysłodawcą i głównym organizatorem koncertu była Inicjatywa Wolna Białoruś zaś Stowarzyszenie było współorganizatorem wraz z takimi instytucjami jak Telewizja Polska, i Stołeczna Estrada. Część koncertu była transmitowana na żywo przez Program 1 TVP.

Koncerty i imprezy solidarności z Białorusią w Polsce

Stowarzyszenie wspierało merytorycznie i organizacyjne liczne małe przedsięwzięcia i koncerty w Polsce na rzecz solidarności z Białorusią. Były to koncerty w Krakowie oraz imprezy we Wrocławiu i Poznaniu.

Strona www.WolnaBialorus.pl

Strona internetowa, aktualizowana każdego dnia w językach polskim i angielskim przybliża opinii publicznej rzeczywistość społeczno-polityczną Białorusi. Informuje o bieżących wydarzeniach na Białorusi, w szczególności dotyczących naruszeń praw człowieka, represjach wobec opozycji oraz o akcjach solidarności z tym krajem prowadzonych nie tylko w Polsce ale i Europie, wydarzeniach promujących wiedzę o Białorusi i jej kulturze. W portalu zamieszczane są także aktualne komentarze dot. Białorusi z prasy polskiej i zagranicznej. Strona promuje ideę Funduszu dla Represjonowanych, jest prowadzona przez IWB.

Wsparcie białoruskich wydawnictw książkowych

We współpracy z Białoruskim Stowarzyszeniem im. Roberta Schumana udało się doprowadzić do druku i dystrybucji 24 pozycji w języku białoruskim. Ukazały się pozycje literatury oraz historyczne, które często czekały kilka lat na wydanie z powodu braku możliwości finansowych. W ramach projektu udało się również wydać ***Ilustrowany tematyczny słownik białorusko-polski i polsko-białoruski dla dzieci***. Słownik był opracowany i przygotowany do wydania na zamówienie Stowarzyszenia. Czekał na wydanie kilka lat ze względu na brak środków na druk.

Partnerzy

Stowarzyszenie prowadzi większość swych projektów w ściślejszej współpracy z miejscowymi partnerami w krajach działania – organizacjami pozarządowymi, grupami nieformalnymi, mediami, instytucjami, zarówno na poziomie międzynarodowym jak i krajowym.

W 2006 roku Stowarzyszenie współpracowało w **Ukrainie** z:

- **Stowarzyszeniem Niezależni Wydawcy Prasy w Regionach Ukrainy** (Kijów), stowarzyszenie powstało w 2005 roku, zrzesza większość prywatnych wydawców prasy informacyjnej w regionach Ukrainy. Stowarzyszenie prowadzi obecnie w Szkole Dziennikarstwa dla pracowników gazet - członków Stowarzyszenia.
- **Stowarzyszeniem Polsko-Ukraiński Klub Dziennikarzy „Bez Uperedzen”** (Kijów) organizacja powstała w 2002 roku i była pierwszym naszym partnerem w projektach prasowych na Ukrainie. Organizowała ona pierwsze seminaria dla prasy w regionach Ukrainy i krzewiła potrzebę rozliczenia zabójstw dziennikarzy ukraińskich. Obecnie nie jest strukturą aktywną. Jednakże wsparła nas przy organizacji seminariów dla dziennikarzy
- **Stowarzyszenie Dziennikarzy Melitopola**. Stowarzyszenie powstało w 2006 roku, założone przez dziennikarzy gazety Melitoposkiye Vedomosti. Pomoc przy organizacji seminariów była pierwszym projektem realizowanym przez tę organizację prowadzenie zebrań wydawców – członków Stowarzyszenia. Zebrania te zostały przekształcone w Szkołę Dziennikarstwa dla pracowników gazet - członków Stowarzyszenia.
- **NARDA - Narodowy Związek Agencji Rozwoju Regionalnego, National Association of Regional Development Agencies** (Kijów, Ukraina). Misją NARDA-y jest skuteczna koordynacja regionalnej polityki państwa, a także realizowanie własnej polityki rozwoju regionalnego i skoordynowanie akcji zrzeszonych w niej agencji (partner Stowarzyszenia w programie promocji reformy terytorialnej) NARDA dobierała ukraińskich ekspertów, organizowała konsultacje między ekspertami polskimi a specjalistami z Ministerstwa ds. Reformy Administracji Publicznej Ukrainy, dokonała selekcji uczestników seminariów i wizyt studyjnych. Agencje regionalne NARDA z Sum, Winnicy, Połtawy, Czerkasów, Mikołajewa i Chernihowa były współorganizatorami seminariów.
- **Towarzystwo Lewa – The Lion Society** (Lwów, Ukraina) – jedna z najstarszych organizacji pozarządowych w Ukrainie, powstała w 1987 roku. Działania Towarzystwa skierowane są na rozwój i wzmocnienie umiejętności organizacji ukraińskiego trzeciego sektora. Trenerzy skupieni w organizacji prowadzi szkolenia dla NGO w Ukrainie, Białorusi, Polsce, Azerbejdżanie, Armenii i Gruzji, opracowują i wydają materiały dotyczące wszystkich aspektów działalności organizacji pozarządowych. Towarzystwo było odpowiedzialne za organizację i przeprowadzenie elementów edukacyjnych programu dla grup młodzieżowych w Ukrainie, Białorusi i Rosji. Prowadzonych przez Stowarzyszenie
- **Spilka Ukrainskoi Molodzi (SUM) - Ukrainian Youth Association in Ukraine** (Kijów, Ukraina) – powstała w 1996 roku w Ukrainie, jej misją jest wychowanie i edukacja młodzieży w duchu wartości patriotycznych oraz zgodnie z etyką chrześcijańską. SUM ma oddziały w większości obłaści Ukrainy, gdzie stara się wypełniać rolę wychowawcy młodych ludzi jako świadomych obywateli kraju. SUM koordynował działania programu młodzieżowego w Ukrainie, w tym szczególności organizował konkursy małych grantów.

W **Azji Centralnej** partnerami programu dla mediów są:

- **NANSMIT - The National Association of Independent Mass Media of Tajikistan** (Dushanbe, Tadżykistan)
Organizacja utworzona w 1999 roku, głównym celem NANSMIT jest budowa społeczeństwa obywatelskiego przez rozwój niezależnych środków masowego

przekazu w Tadżykistanie. Stowarzyszenie zajmuje się obroną praw, reprezentacją interesów swoich członków przed organami władzy państwowej i samorządowej. Szczególne miejsce w działalności NANSMIT zajmuje monitoring naruszeń praw dziennikarzy i mediów. W charakterze korespondentów organizacji pracuje 10 dziennikarzy w Duszanbe, Khujand, Kurhan-Tube, Kulyab, Horog.

NANSMIT wspiera Stowarzyszenie przy przygotowaniu szkoleń w Tadżykistanie – przeprowadził nabór uczestników na seminaria. Asocjacja zajmuje się również częścią kwestii organizacyjnych na miejscu, występuje jako organizacja zapraszająca, udzielająca wsparcia wizowego.

- **Oszkie Regionalne Centrum Środków Masowego Przekazu - Osh Media Resource Center** (Osz, Kirgistan) - organizacja założona w 1996 roku przez regionalnego przedstawiciela UNESCO w Ałmaty i USIS w celu wsparcia rozwoju niezależnych środków masowego przekazu w Oszu. W 1999 r., po zakończeniu projektu UNESCO/USIS, na bazie Centrum powstało stowarzyszenie, w skład którego weszli przedstawiciele mediów, będących odbiorcami tego projektu. Obecnie Osh Media Resource Center skupia 133 członków pełnoprawnych i 12 stowarzyszonych z obwodów Oszkiego, Dżalalabadzkiego i Batkeńskiego. Główne kierunki działalności Centrum to pomoc techniczna mediom, działalność edukacyjna, pomoc prawna dziennikarzom i poprawa sytuacji w kwestii dostępu do informacji.
- **Fundacja Społeczna „Centrum Kształcenia i Pomocy Prawnej Środkom Masowego Przekazu”** (Talas, Kirgistan) - organizacja powołana w maju 2006 r. przy wsparciu Centrum OBWE w Biszkeku staraniem i osobistym zaangażowaniem jednej z uczestniczek szkoleń Stowarzyszenia w 2004 r oraz wizyty studyjnej w Polsce w grudniu 2005 r. Centrum, udziela pomocy dziennikarzom z Obwodu Talaskiego. Obie kirgiskie instytucje współorganizują seminaria przygotowywane przez Stowarzyszenie.

Mołdawskimi partnerami projektu medialnego są:

- **Stowarzyszenie Niezależnej Prasy**, zrzeszające 14 niezależnych czasopism lokalnych, trzy gazety krajowe, dwie agencje prasowe, niezależnych dziennikarzy
- **Centrum Niezależnego Dziennikarstwa** - powstałe w 1997 r., jest członkiem World Association of Newspapers (Paryż).

W Białorusi i Rosji Stowarzyszenie współpracuje z kilkudziesięcioma podmiotami – organizacjami pozarządowymi, redakcjami gazet i czasopism, towarzystwami właścicieli, deputowanymi lokalnymi, grupami nieformalnymi i ekspertami. Ze względów bezpieczeństwa, w trosce o partnerów zaangażowanych w działalność na terenie Białorusi i Rosji nie podajemy listy organizacji współpracujących ze Stowarzyszeniem w tych krajach.

Stowarzyszenie kontynuowało współpracę z partnerami regionalnymi współdziałających w zakresie organizacji staży i wizyt **w Polsce**:

- **Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich PISOP** w Wielkopolsce - (Poznań/Leszno)
Zasadniczym zadaniem Centrum PISOP jest inicjowanie i wspieranie działań na rzecz większej profesjonalizacji podmiotów III sektora oraz wypracowania norm i standardów współpracy. Działania Centrum polegają przede wszystkim na stymulowaniu, wspieraniu i uczestniczeniu w inicjatywach podejmowanych na rzecz rozwiązywania wspólnych problemów organizacji pozarządowych.
- **Fundacja Wspierania Aktywności Lokalnej FALA** (Wrocław) na Dolnym Śląsku
Fundacja powstała by m.in. popularyzować w społeczeństwie prawidłowo ukierunkowaną zasadą subsydiarności, jako elementu demokratyzacji życia publicznego we wspólnotach terytorialnych (m.in. poprzez aktywizację rad osiedlowych oraz uświadomienie roli organizacji pozarządowych w rozwiązaniu problemów lokalnych).
- **Instytut Mosty na Wschód** (Kraków) w Małopolsce

Instytut jest kontynuacją programu „Mosty na Wschód” realizowanego przez Fundację ZNAK. Formuła Instytutu stwarza możliwość planowania strategicznych i długofalowych działań. Misją jest tworzenie wspólnej przestrzeni dla współpracy regionalnej między UE i Europą Wschodnią, wspomaganie dialogu kultur poprzez m.in. dzielenie się doświadczeniami w zakresie praw człowieka, wolności słowa, tworzenia wolnych mediów i budowie otwartego społeczeństwa obywatelskiego.

- **Kaszubski Uniwersytet Ludowy** w Pomorskim. Fundacja, której głównym celem jest zachowanie i promocja kaszubskiej kultury i języka; Organizacja prowadzi szeroką działalność oświatową na poziomie lokalnym.
- **Dom Spotkań im. M.Kolbego** w Gańsku
- **Centrum Współpracy Młodzieży** w Gdyni.
- **Stowarzyszenie Gazet Lokalnych (SGL)**
Stowarzyszenie powstało w 1994 roku. Zrzesza lokalne gazety informacyjne w Polsce Stowarzyszenie WCD współpracuje przy realizacji programu medialnego z grupą trenerów i ekspertów wywodzących się z redakcji polskich gazet lokalnych – członków SGLu.

Inni polscy partnerzy (Warszawa):

- **Wyższa Szkoła Handlu i Prawa im. Łazarskiego**
- **Centrum Stosunków Międzynarodowych**
- **Fundacja im. S.Batorego**
- **Białoruskie Stowarzyszenie im. R.Schumana**
- **Inicjatywa „Wolna Białoruś”**

W działaniach solidarności na rzecz Białorusi Stowarzyszenie wspiera Inicjatywę Wolna Białoruś. Inicjatywa to grupa młodych ludzi zainteresowanych promowaniem zmian demokratycznych w Europie Wschodniej. Wielu z jej członków organizowało codzienne pikniki i happeningi w czasie pomarańczowej rewolucji na Ukrainie, by potem, w czasie powtórzonej drugiej tury wyborów, zorganizować Polską Misję Obserwacyjną w regionie charkowskim. Od 2006 roku Inicjatywa prowadzi działania mające na celu zwrócenie uwagi polskiej opinii publicznej na problem demokratyzacji Białorusi oraz wspieranie opozycji demokratycznej w tym kraju.

- Stowarzyszenie jest członkiem **Grupy Zagranica**. W ramach grupy współpracuje z kilkunastoma organizacjami prowadzącymi projekty transgraniczne.

Ponadto w działaniach międzynarodowych partnerami Stowarzyszenia są:

Fundacja Człowiek w Potrzebie - People in Need Foundation (Czechy)

Fundacja Obywatelska Białoruś (Czechy),

German-Russian Exchange (Niemcy)

European Exchange (Niemcy)

Fundacja Obrony Praw Człowieka (Rosja)

Centrum Ekstremalnego Dziennikarstwa (Rosja)

Fundacja Rozwoju Lokalnego (Litwa)

The Lithuanian and U.S. Initiatives- LUSI (Litwa),

National Democratic Institute Białoruś

International Republican Institute Białoruś

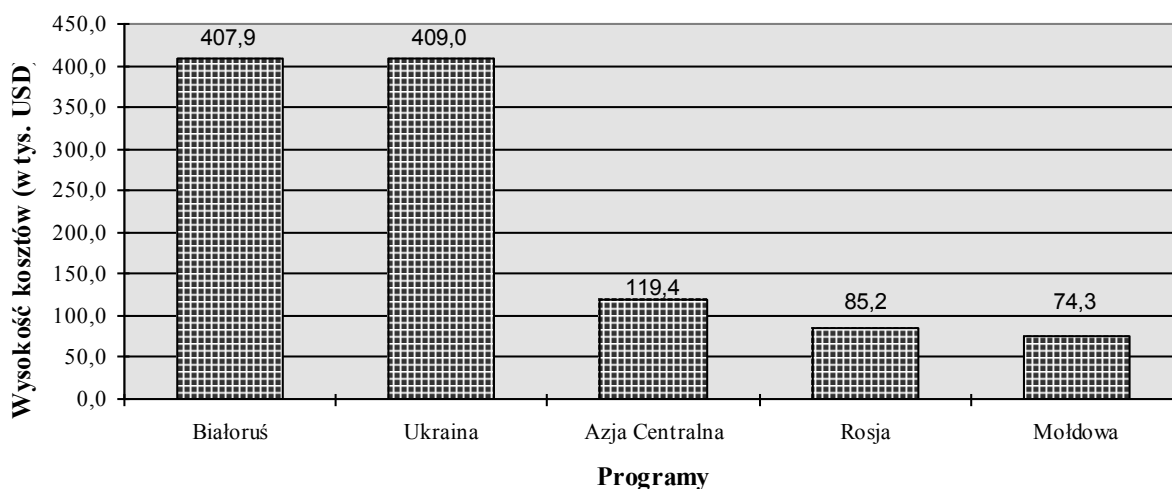
Fundacja Pontis (Słowacja)

Ze Stowarzyszeniem na stałe pracuje grono kilkunastu wolontariuszy, wspierające zespół w realizacji bieżących zadań. Wolontariusze włączali się zarówno w prace poszczególnych projektów (tłumaczenia ustne i pisemne, prace przygotowawcze, organizacja staży i wizyt studyjnych oraz konferencji, opieka nad gośćmi) jak i prace pomocnicze (korespondencja, archiwizacja danych, porządkowanie dokumentacji, przygotowywanie tekstów na strony www).

Sponsorzy i dane finansowe

Sytuacja finansowa Stowarzyszenia w 2006 roku kształtowała się na bardzo dobrym poziomie. Środki dotacji i grantów gwarantowały stałe funkcjonowanie zespołu oraz utrzymanie zaplecza technicznego.

Wielkości przychodów i wydatków wzrosły o ok. 1/2 w porównaniu z rokiem ubiegłym, co zapewniło utrzymanie płynności finansowej na poziomie zapewniającym bezkolizyjną realizację wszystkich programów. Większość środków Stowarzyszenie wykorzystywało na realizację projektów adresowanych do odbiorców w Białorusi i Ukrainie (75% przychodów). Pozostałe środki, co pokazuje poniższa tabela, służą rozwijaniu programów i rozszerzaniu zasięgu działalności Stowarzyszenia.

Stowarzyszenie wyraża podziękowanie wszystkim instytucjom, organizacjom i osobom prywatnym udzielającym wsparcia dla projektów naszej organizacji.

Nadwyżkę finansową uzyskaną w roku 2006 oraz kwoty odnoszone w latach poprzednich na kapitał założycielski zostały przeniesione na zmniejszanie ujemnego wyniku lat ubiegłych. W 2006 roku Stowarzyszenie przyjęło również wpłaty z tytułu 1% podatku – otrzymaliśmy darowizny w łącznej kwocie 3.792,20 zł.

Poniższe dane obrazują ogólną sytuację finansową Stowarzyszenia, informacje szczegółowe zawiera roczne sprawozdanie finansowe.

Źródła przychodów

Całkowite przychody Stowarzyszenia stanowiły w 2006 roku kwotę **3.377.806,83 zł** i prawie w całości były to przychody na realizację działalności statutowej – konkretnych programów - granty i dotacje sponsorów. Pozostałe przychody stanowiły darowizny pieniężne lub rzeczowe osób fizycznych oraz prawnych.

W kwocie przychodów całkowitych, przychody stanowiące przychody na działalność statutową zrealizowaną w roku 2006 wynoszą 3.367.613,98 zł. Pozostała kwota przeniesiona została na przychody przyszłych okresów – na poczet działań projektów zaplanowanych do realizacji na rok kolejny.

Działania Stowarzyszenia możliwe były dzięki ich finansowaniu przez sponsorów:

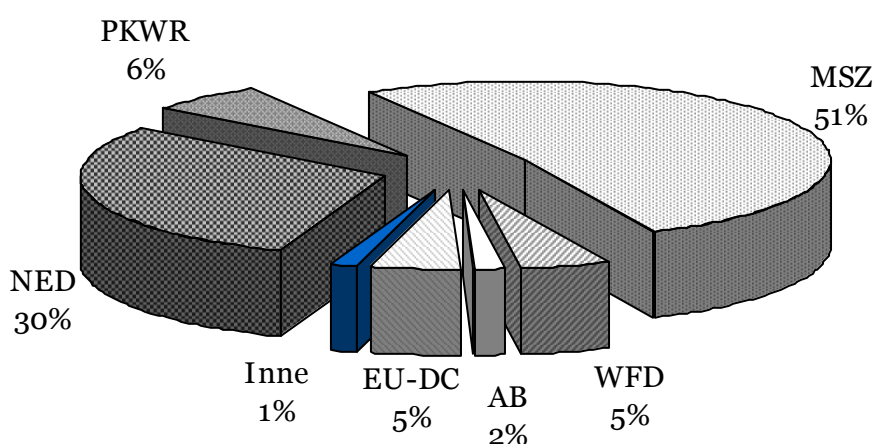
- ◆ **National Endowment for Democracy (NED)** – programy wsparcia społeczeństwa obywatelskiego dla młodzieżowych NGO na Ukrainie i w Rosji oraz programy medialne w Białorusi, Ukrainie i Azji Centralnej, NED od początku działalności Stowarzyszenia jest sponsorem naszych programów;
- ◆ **Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP (MSZ) „Polska Pomoc”** – programy wsparcia społeczeństwa obywatelskiego w Białorusi i Rosji, programy medialne w Białorusi, Ukrainie i Azji Centralnej, program wsparcia samorządności w Białorusi i Ukrainie;
- ◆ **Westminster Foundation for Democracy (WFD)** - program wsparcia społeczeństwa w Białorusi;
- ◆ **Unia Europejska - Decentralised Cooperation in Belarus (EU-DC)** - program wsparcia samorządności w Białorusi;
- ◆ **Program Polsko-Kanadyjskiego Wsparcia Rozwojowego (PKWR)** prowadzony ze środków **MSZ-CIDA** i administrowany przez **Fundację Edukacja dla Demokracji** – program medialny w Mołdowie
- ◆ **Ambasada Brytyjska** w Warszawie (AB) – program wsparcia społeczeństwa obywatelskiego w Białorusi oraz dysk „Dni Swobody”

Mniejsze granty Stowarzyszenie otrzymało jako wsparcie realizowanych projektów od:

- **Fundacji im. K.Adenauera** (Przedstawicielstwo w Polsce)
- **Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności - Program RITA** administrowany przez **Fundację Edukacja dla Demokracji**

W roku 2006 Stowarzyszenie starało się w większym stopniu różnicować źródła przychodów, wspierając budowanie długoterminowej strategii finansowania. Największymi grantodawcami są NED oraz MSZ RP. Ponadto Stowarzyszenie pozyskało dla realizacji swoich programów nowych grantodawców, korzystamy ze środków Unii Europejskiej oraz PKWR

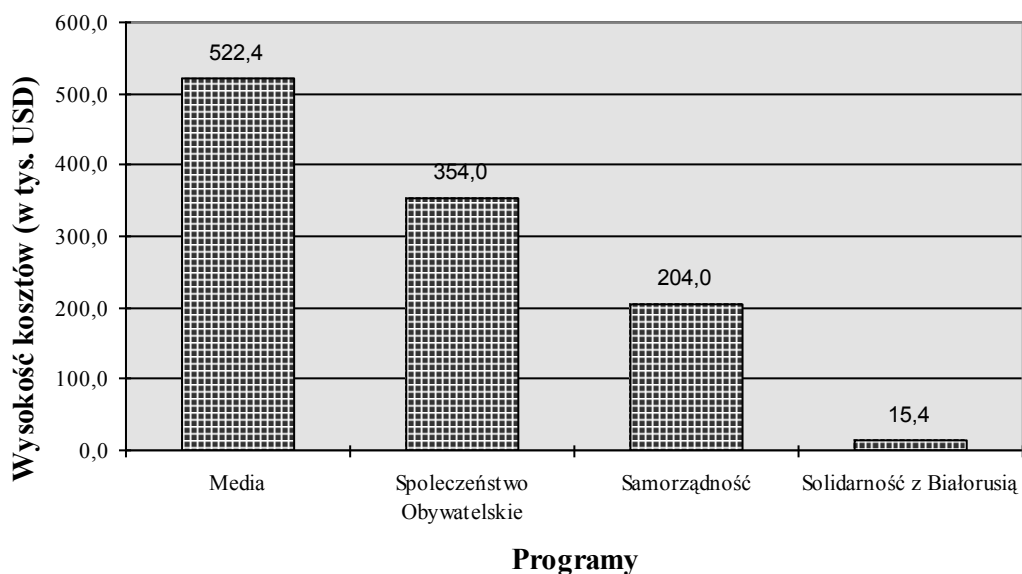
Szczegółowy podział źródeł przychodów z podziałem na grantodawców w 2006 roku przedstawia poniższy wykres.

Koszty

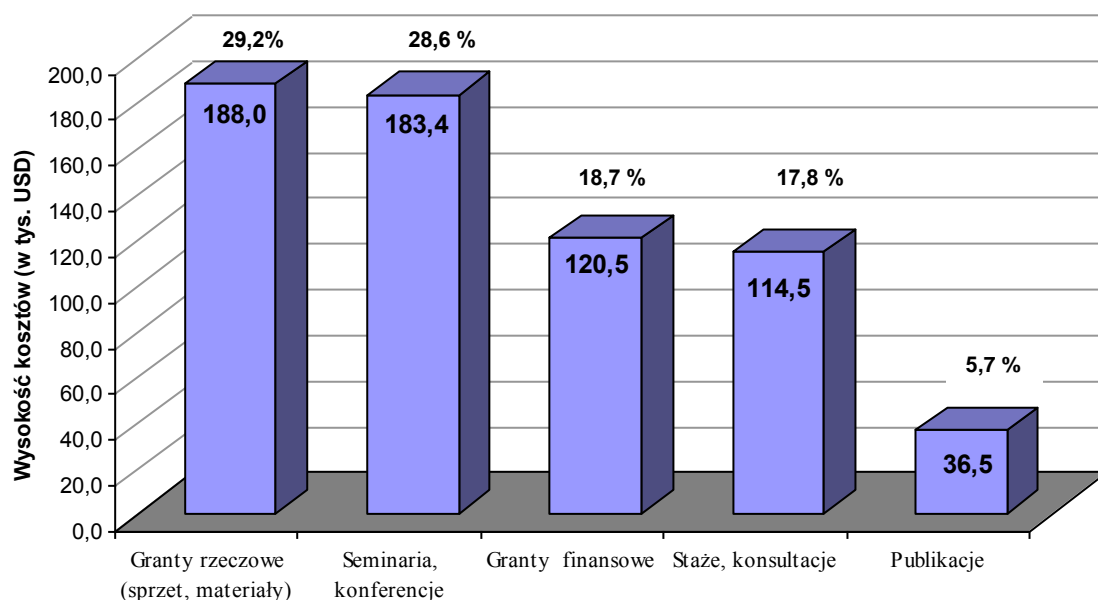
Całkowite koszty Stowarzyszenia w 2006 roku wyniosły **3.308.148,01 zł**, z czego koszty działalności statutowej zamknęły się w kwocie 3.248.367,76 zł. Koszty administracyjne wyniosły 69.640,25 zł, co stanowi nieco ponad 2% kosztów całkowitych.

Poniższy wykres obrazuje koszty realizacji wg programów realizowanych przez Stowarzyszenie. Blisko połowę wydatków stanowią koszty realizacji programów medialnych, 1/3 – programy wsparcia społeczeństwa obywatelskiego.

W konsekwencji – wg kategorii ponoszonych kosztów w ramach realizacji projektów – największą pozycją była działalność związana z organizacją seminariów i konferencji, a także konkursami grantowymi.

Podział kosztów realizacji programów na typy udzielonego wsparcia obrazuje poniższy wykres.

Opracowanie:

M.Dębkowska, P.Kazanecki

Zatwierdziło Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia – uchwała 1/2007 z dnia 23.03.2007